Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tarih Dergisi
Eskisehir Osmangazi University History Journal
e-ISSN: 2687-3842 https://dergipark.org.tr/tr/pub/esogutd, 7/1, Mayıs 2024
DOI: 10.47437/esogutd.1468950
Araştırma Makalesi

Seyidgazi Kazası Arapviran Karyesi'nin XIX. Yüzyıl Ortalalarındaki Sosyo-Ekonomik Yapısı (Temettuât Kayıtları Bağlamında)

Osman Köksal* **Yaren Şen****

Öz

19. yüzyıl ortalarında Osmanlı sosyal ve ekonomik hayatına dair önemli bilgiler barındıran temettuât defterleri ışığında hazırlanan bu çalışmada 9190 numaralı temettuât defteri temel arşiv malzemesi olarak kullanılmıştır. Çalışmamızda 1844-1845 yılları arasında Bilecik Sancağı Seyitgazi Kazası'na bağlı Arapviran köyünün sosyal ve ekonomik yapısını ortaya koymak amaçlanmıştır. Temettuât kayıtları incelendiğinde hane reislerinin tarım ve hayvancılık ile meşgul oldukları tespit edilmiştir. Gelir oranı dikkate alındığında tarımsal üretimin köyün temel geçim kaynağı olduğu göze çarpmaktadır. Küçükbaş hayvan oranının daha fazla olduğu köyde koyun yetiştiriciliği daha yaygındır. Farklı meslek kollarının yer aldığı köyde hizmetkârlık mesleğinin 8 hane reisi tarafından yapıldığı görülmüştür. Köyde yaşamlarını sürdüren hane reislerinin gelir durumu ve ödenen vergi miktarı ele alındığında köyün ekonomik durumunun iyi olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seyitgazi Kazası, Arapviran Köyü, Vergi, Sosyal ve Ekonomik Yapı.

The Socio-Economic Structure of Arapviran Karye of Seyidgazi Kaza in the XIXth Century (In the Context of Temettuât Records)

Abstract

In this study, prepared based on the "temettuât" registers that contain significant information about the Ottoman social and economic life in the mid-19th century, the register numbered 9190 has been used as the primary archival material. The aim of our study is to reveal the social and economic structure of Arapviran village between the years

* Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, okoksal@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1675-5972.
** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD Yüksek Lisans Öğrencisi, snyrn99@gmail.com, ORCID: 0009-0000-6443-9774

1844 and 1845, which is a part of Seyitgazi Town in the Bilecik District. Upon examining the "temettuât" records, it has been determined that the household heads were primarily engaged in agriculture and animal husbandry. Considering the income level, it is evident that agricultural production was the main source of livelihood for the village. Sheep breeding is more prominent in the village, as it has a higher proportion of small livestock. The records also show that, in the village where there are different professions, the servant service is practiced by 8 household heads in the village. Considering the income and tax payments of the household heads living in the village, it is believed that the economic situation of the village was favorable.

Keywords: Seyitgazi Town, Arapviran village, Tax, Social and Economic structure.

Giriş

İnceleme konusu resmi verilerdeki adıyla Arabviranı, yerleşik halk dilindeki ismiyle Arabören köyü,[1] kadimden beri hem Sultanönü (Eskişehir) Sancağının hem de Seyidgazi Kazasının nüfusça kalabalık köylerindendir. Köyün adını, içerisinde bulunan Arap Tekke adlı türbeden almış olabileceği muhtemeldir.[2] Seyidgazi önünden geçip bugünkü Mahmudiye arazisinden Sakarya'ya karışan Seydisuyu havzasında, sırtını Kırkız Dağı'na dayamış vaziyette, ziraata elverişli bir konumdadır. Köy, Osmanlı Devlet merkezi İstanbul'u Asya yakasına bağlayan ve her birine "kol" denilen üç ana yol ağından en sağdaki yol, maruf deyimiyle "sağ kol" güzergâhı üzerinde; bu yol ağının önemli konaklarından (menzil) Seyidgazi yakınındadır. Şehir merkezine kuş uçuşu uzaklığı 45-50 km civarındadır. Kanuni döneminin başlarında 1530 (937 H.) yılında düzenlenmiş bir muhasebe defterinde köy, 67 hane nüfusa sahiptir.[3] Köye, isim zikredilmeksizin vakıf kaydı düşülmüştür. Aşağı yukarı aynı tarihlerde hazırlanmış Eskişehir Vakıf Defterinde, çiftçilik düzeyi

[1] Yakın dönemdeki adı Doğançayır'dır, 1991 yılında belde statüsüne yükseldi, elan Büyükşehir yasası çerçevesinde Mahalle konumundadır.

[2] Halk arasında tekke olarak isimlendirilmekle birlikte mevcut konumuyla sıradan bir türbedir. İçerisindeki mezarın kime ait olduğu bilinmemektedir. Türbe, mevcut haliyle, üzeri sıvanmış dörtgen tuğla duvar; üstü indirme bir çatı ile kaplı tek odalı basit bir yapıdan ibarettir. Köyde Araboğlu adlı bir sülale gözükmekle birlikte bu ailenin köye ad verecek bir kökene sahip nitelikte olmadığı düşünülmektedir.

[3] Ayrıca dokuz mücerred (bekar) iki pir-i fani (yaşlı), iki sahib-i berat bulunmaktadır. Krş., *439 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (975/1530) I,* Dizin Tıpkı Basım, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay. Ankara 1993, s.142.

de belirtilmiş olarak 88 hane kayıtlıdır.[4] Burada Köyün Seyidgazi Zaviyesi Evkafına merbutiyeti de açıkça görülmektedir.[5]

Arabören'in XIX. yüzyıldaki nüfusu daha da artmıştır. Yüzyılın ilk yarısında Sultan II. Mahmud'un yaptırdığı 1831 yılı nüfus sayımlarında köyde toplam 224 hanede 542 erkek nüfus kaydedilmiştir.[6]

Osmanlı Devleti'nde 1840 tarihinde çıkarılan bir talimatnameyle birlikte Tanzimat döneminden önce çeşitli isimlerle halktan alınan vergilerin tek bir çatı altında toplanıp "temettü resmi" adıyla tek bir vergi şeklinde alınmasına karar verilmiştir. Buna esas olmak üzere halkın emlâk, arazi ve hayvanatının miktarını, esnaf ve tüccarların yıllık gelirlerinin kayıt altına alındığı vergi tespiti için tutulan temettuât[7] defterleri 19. yüzyıl Osmanlı sosyal ve ekonomik yapısının anlaşılması açısından önemli bilgiler içermektedir.[8] Çalışmamıza konu olan Arapviran köyüne ait kayıtlar TC Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemi 9190 numaralı Defter içerisinde 54 görüntüden oluşmaktadır. Defterin numaralı ilk sayfası hu ya da hüve ifadesi ile Allah'ın adını anarak başlamaktadır. Altında "Hüdavendigar eyaletinin hâvî olduğu kazalardan Bilecik Kaymakamlığı dâhilinde kâin Seyitgazi Kazasına tâbi Arabviran köyünde mukim ahali-i İslam'ın emlak ve arazi ve temettuâtlarını mübeyyin defterdir" açıklaması yer alır. Karye-i Arabviran tabi' Seyitgazi ifadesinin altında, ilk hane olarak (Hane 1 Numara 1) köyün imamı "Karye-i Mezbure sekenesinden imam Mustafa Efendi'nin emlâk ve arazi ve temettuâtı"[9] kaydedilmiştir. Arapviran köyüne ait temettuât defterinde 219 hane

[4] Köy, 9427 akçe zirai gelire (hasıl) maliktir. Mehmet Topal (Haz.), *Eskişehir Vakıfları Tahrir Defteri* (Maliyeden Müdevver 27 No'lu Defterin Transkripsiyon ve Tahlili) İstanbul 2011, s.86-87

[5] Arabören köyünün 3 km kadar güneydoğusunda küçük bir tepe üzerinde Sultan Alparslan'ın kumandanlarından Emir Danişmend'in torunu, Danişmendlilerin güçlü temsilcisi Emir Gazi (Melik Gazi)'nin makam türbesinin bir zaviye; köyün de bu zaviyenin vakfı olabileceğine ilişkin bazı görüşler ileri sürülmekteysede, yukarıdaki vakıf defteri, köyün Seyidgazi evkafına aidiyetini açıkça göstermektedir. Melikgazi (ya da halk arasındaki adıyla Melekgazi) Türbesi adına resmi bir zaviye ve vakıf kaydı çıkıncaya kadar söylenilenlerin bir değeri olmayacaktır. Krş. Ali Gerengi, "Seyitgazi –Doğançayır Beldesinde Bulunan Melekgazi Zaviyesi", *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (14-16 Ekim 2009) Bildirileri*, Pamukkale Ü. Sanat Tarihi Böl. Yay. İstanbul 2010, ayrıbasım, s.271-275

[6] *Hüdavendigar Eyaleti, Sultanönü Sancağı, Seyidgazi Kazası Nüfus Defteri, 1247(1831),* BOA, NFS d. Nr. 1547, varak 51-75

[7] Temettu`Şemsettin Sami tarafndan; Kâr etmek, faide görmek şeklinde tanımlanmıştır. Şemsettin Sami*, Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 437.

[8] Mübahat Kütükoğlu, " Osmanlı Sosyal ve İktisâdî Tarihi kaynaklarından Temettü Defterleri", *Belleten*, C.59, S. 225,(1995), s.395-412.

[9] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190. s. 1. Hane 1*.

sayılmış ancak 178. Haneden sonra sehven 175. hane numarasıyla kayda devam edildiğinden defterde toplam hane sayısı 215 olarak görülmektedir.[10] Köy genelinde 28 hanenin vergi vermediği, bunlardan 10 hanenin hizmetkârlık ile meşgul olduğu ve temettuât sayılacak gelirlerinin olduğu gözlemlenmiştir.[11] Hane 3 Köle Mehmed[12] ve Hane 204 (207)'de kayıtlı Konak oğlu Hüseyin çobanlık[13] ile meşgul olduğundan vergiden muaftır. 199 (202) numaralı hanede kayıtlı Kara İsmailoğlu Mehmet silk-i askeride olduğundan temettü olarak sayılacak bir geliri yoktur ve vergiden muaftır[14]. Hane 111'de sakin olan Çolakoğlu Ali'nin yetimi Ali'nin emlak ve arazisi Hane 109 Çolakoğlu Hüseyin üzerine kayıtlıdır[15]. Arapviran köyüne ait vergi mükelleflerinin sayısı 190 hane olarak tespit edilmiştir.

Köyün Nüfusu

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın ilanından sonra gerekli düzenlemeler için mali kaynakların tespit edilmesi ve vergilerin iyileştirilmesi amaçlanmış, nüfus ve temettuât sayımları gerekli görülmüştür. Bu amaca yönelik ilk olarak 1831 yılında nüfus sayımı yapılmıştır.[16] Nüfus sayımıyla askere alımlarda gerekli erkek nüfusun niteliği ve sayısı tespit edilmiştir. Sultan Abdülmecid'in saltanatının başlarında Tanzimat'ın gereği olan yeni mali düzenlemeler ve vergilerin iyileştirilmesi amacıyla vergi mükellefiyeti olan şahıslar kayıt altına alınmak istenmiş, bu amaçla yine genel bir Temettü sayımı yapılmıştır. Temettuât defterleri hakkında önemli çalışmalara imza atan Ömer Lütfi Barkan temettuât defterlerinden nüfus tespitinin yapılması için anne, baba ve üç çocuktan oluşan çekirdek aile profilinden yola çıkarak mevcut hane sayısının beş ile çarpılması sonucu yerleşim biriminin toplam nüfusunun tespit edilebileceğini ileri sürmüştür.[17] Vergi mükellefi sayılacak her aile

[10] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 45-46.*
[11] Arapviran köyünde tespit edilen hizmetkarlık ile meşgul olan şahısların hane numaraları: 28, 52, 98, 190, 203, 208,209, 210, 211, 212.
[12] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190. s. 1, Hane 3.*
[13] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190. s. 52, Hane 204.*
[14] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190. s. 51, Hane 199.*
[15] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190. s. 28. . Hane 109-111.*
[16] İlk nüfus sayımında yalnızca Seyidgazi kazası merkez mahalleleri için bir sayım görülmektedir. Bahsi geçen sayımda kaza merkezinin ehli İslâm sayılan nüfusu 2250 kişi olarak tespit edilmiştir. Enver Ziya Karal, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı (1831*), T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1997.
[17] Ömer Lütfi Barkan, "Tarihi Demografi Çalışmaları ve Osmanlı Tarihi", Türkiyat Mecmuası, X, İstanbul 1953, s. 12.

reisi sülale adı ile beraber medeni durumu veya ayırt edici fiziki özellikleri ile evli, dul, bekâr, yetim, sabi, ihtiyar olarak mal, mülk ve hayvanatlarıyla beraber dikkatlice kaydedilmiştir.

Musa Ayar'ın Seyidgazi Nüfusu adlı Yüksek lisans tezinde, Arapviran köyünün 1833 yılı hane nüfusunun 237, tahmini nüfusun ise 1018 olduğu tespit edilmiştir.[18] Tarafımızca Seyidgazi kazasına ait 1845 yılı verilerinde 219 haneli Arapviran köyünün tahmini nüfusu, yukarıdaki yaklaşımla 1095 kişi olarak hesaplanmıştır.[19] Köy genelinde büyük bir nüfus artışının olmaması göç sirkülasyonun yoğun olmadığını düşündürmektedir.[20] Çalışmamız kapsamında karşımıza çıkan tek göç hareketi 201 hane numarası ile kayıtlı Kocadallıoğlu Mehmed adlı şahsın mal ve ıtlak olunur bir şeyi olmayıp Bursa Mihaliç uhdesinde meskûn olduğuna dair düşülen nottan ibarettir.[21]

Hane Reisi Adları ve İsim Profili

Köyün sayım defterinin incelenmesinde ilgi çekici verilerden biri hane reislerinin kaydıdır. Yazım sırasında, henüz "soyadı" sistemi mevcut olmadığından hane reisi şahısların kendinden önceki kuşaklar ile bağlantılarını, fiziki, kişisel ya da sosyal durumunu gösteren ayırt edici ifadelere yer verilir. Yine burada şahıslara ait lakaplar, kişisel özellikler ve meslek bilgileri de mevcuttur. Arapviran köyünde 211 sülale adı tespit edilmiş yalnızca bir tanesi okunamamıştır. Birbirinden farklı 124 sülale adına ulaşılan köyde, bazı hanelerde sadece lakaplar kullanılmıştır. Mevcut hane reisi adlarından yalnızca iki tanesinde üst soy olarak kadın ismi geçmektedir. 45 numaralı hanede kayıtlı Sadiye Kadın oğlu Mustafa Çelebi ve 212 numaralı hanede kayıtlı Zahideoğlu İbrahim'dir.[22]

[18] Aynı tezde 1834 yılı tahmini nüfusun 1064, 1841 yılı nüfus sayımına göre ise 1044 olduğu tespit edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz., Musa Ayar, "*19. Yüzyıl Ortalarında Seyitgazi Nüfusu*", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019 s. 21-24.

[19] Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan Hüdavendigar Eyaleti, Sultanönü Sancağı, Seyidgazi kazasına ait Hicri 1247, nüfus sayım defterlerinde Arapviran köyüne ait hane sayısı 219, 1256 ve 1258 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 215 hanelik bir köy olarak karşımıza çıkar. *BOA. NFS. d, 1547, s.51-75, BOA,, NFS., d, 1548, s.91-119, BOA. NFS., d, 1549, s.31-41.*

[20] 1833 nüfus sayımı sonuçlarına göre Arapviran köyünde Tatar kabilelerine mensup 29 kişi iki seneden beri misafir olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Musa Ayar, a.g.t., s. 30.

[21] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 51, hane 201.*

[22] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.9, hane 45, BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.53, hane 212.*

Hane reisi isimleri içerisinde şahısların meslekleri, fiziki özellikleri, kökenleri ile alakalı olabilmektedir. Sarı Mustafaoğlu[23], Kara İsmailoğlu[24] gibi isimler şahısların fiziki özelliklerini yansıtmaktadır. İmamoğlu[25], Yeniçerioğlu[26] ve Teymurcuoğlu[27] gibi sülale isimleri meslek özelliklerini, Türkmenoğlu[28], Yörükoğlu[29] ve Tataroğlu[30] gibi isimler ise şahısların nasyonel kökenlerini ifade eder. Şahısların fiziki engel durumları ayırt edici bir özellik olduğundan Topaloğlu[31], Çolakoğlu[32] ve Kör Hüseyinoğlu[33] gibi hane reisi adları karşımıza çıkmaktadır.

Temettuât kayıtlarında adlarında aynı lakap veya başkaca ayırıcı vasıf taşıyan şahısların, farklı hane numaralarıyla kaydedildiği görülmüştür. Bunlar arasında akrabalık bağı olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede köyde en sık Mıcıroğlu ve Kaygıoğlu sülalerinin isimleri tekrar etmektedir. Köy içerisinde sık tekrarlanan diğer adlar arasında, dörder hanede, Bayram Kocaoğlu, İmamoğlu, Kamber Beşeoğlu, Kösdekoğlu, ve Mevlütoğlu adları bulunmaktadır.[34]

Şahıs isimleri, doğan çocukların dünyaya geldikleri aile, kültür ve çevre etkisinde şekillenir. Türk-İslam kültürü çerçevesinde şahıs isimleri aile büyüğü tarafından yeni doğan bebeğe hayır duaları edilerek ve ezan okunarak verilir. Yeni doğan bebeğin ailesine, devletine, vatanına hayırlı, dini bütün bir birey olarak yetiştirilmesi amaçlanır. Bu sebeple peygamber isimleri ile beraber İslam büyüklerinin isimleri sıklıkla tercih edilen adlar arasındadır. Arapviran köyünde Hz. Ali'nin ismine hürmeten Ali adının 23 hane reisine verilerek %11'lik bir oran ile en çok kullanılan isim olduğu görülmüştür. Hz. Peygambere duyulan hürmet ve saygıdan dolayı Muhammed adı yerine, daha çok Mustafa ve Mehmet

---

[23] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 3, hane 11.*
[24] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 51, hane 199/202.*
[25] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 31, hane 124.*
[26] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 10, hane 38.*
[27] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.17, hane 57.*
[28] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 49, hane 188/192.*
[29] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 48, hane 186/ 190.*
[30] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 48, hane 187/191.*
[31] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 27, hane 105.*
[32] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 28, hane 109.*
[33] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 49, hane 191/195.*
[34] Türk aile yapısı göz önüne alındığında aynı sayfada ya da yakın hanelerde aynı sülale adına sahip şahısların baba oğul ilişkisine sahip olma ihtimalleri vardır.

kullanılmıştır. 21 hane reisinin taşıdığı Mehmet ismi, %10'luk bir dilimde yer alırken Mustafa ismini taşıyan 13 kişi mevcuttur. Peygamberin torunlarının ismi Hasan ve Hüseyin köyde yine tercih edilen isimler arasındadır.

Tablo:1 Arapviran Köyüne Ait Şahıs Adı Profili

Kişi Adları	***Kişi Sayısı***	***Oranı***	***Kişi Adları***	***Kişi Sayısı***	***Oranı***
Abbas	1	%0,47	İdris	1	%0,47
Abdi	1	%0,47	İlyas	1	%0,47
Abdullah	1	%0,47	İsmail	8	%3,74
Ahmet	8	%3,74	Kamber	2	%0,93
Ali	23	%10,75	Maksud	2	%0,93
Ali Çelebi	1	%0,47	Mehmet	21	%9,81
Aşir	1	%0,47	Mehmet Ali	2	%0,93
Ayvaz	1	%0,47	Muhammed	3	%1,40
Bayezıt	1	%0,47	Murad	3	%1,40
Bayram	1	%0,47	Musa	6	%2,80
Bekdaş	1	%0,47	Mustafa	13	%6,07
Cafer	3	%1,40	Mustafa Çelebi	1	%0,47
Durmuş	1	%0,47	Osman	1	%0,47
Fakı	1	%0,47	Salih	2	%0,93
Halil	11	%5,14	Satılmış	10	%4,67
Hamza	2	%0,93	Süleyman	7	%3,27
Hasan	22	%10,28	Şaban	2	%0,93
Himmet	5	%2,34	Veli	8	%3,74
Hüseyin	16	%7,48	Yusuf	4	%1,87
Hüseyin Çelebi	1	%0,47	Zeynel	1	%0,47
İbrahim	14	%6,54	Toplam	214	%100,00

Tabloda da görüldüğü gibi, genel olarak İslam dini etkisinde Arapça kökenli isimler karşımıza çıkmaktadır. Türk kültüründen aktarılmış olan sadece iki isim

gözümüze çarpmıştır. Türk kökenli ilk isim Satılmış[35]bir diğer isim ise Durmuş'tur[36]. Yine yukarıdaki tablodan anlayacağımız üzere 219 haneli bir köyde 41 farklı şahıs adı kullanılmıştır. Hane reislerinden beş tanesinin ismi kaydedilmemiştir.

Lakaplar ile ağa, efendi gibi unvanlar şahısların tanınması için önemli bir içerik olarak karşımıza çıkar. Hane 2'de kayıtlı "Karye-i mezbure sekenesinden Müteveffa Mehmet ağanın oğlu …" ve hane 202'de kayıtlı "Karye-i mezbure sekenesinden Kavakoğlu Süleyman efendinin …"[37] ifadeleri, Arapviran köyünde kullanılan unvanlara örnek olarak gösterilebilir.[38] Lakaplar; şahısların huy, meslek, fiziki özellik ve kökeni ile alakalı özellikler içermektedir. Kethüda, Eskici, Hancı gibi lakaplar mesleki özelliklere; köle, yetim, sabi gibi lakaplar sosyal statü ve sağlık durumuna; derviş, âşık, hacı gibi lakaplar ise dini özellikli lakaplara örnek verilebilir.

Tablo:2 Arapviran Köyü'nde Öne Çıkan Başlıca Lakaplar

Hane Reisinin Lakabı	***Hane Numarası***	***Hane Reisinin Lakabı***	***Hane Numarası***
Aşık	44, 189/193	**Koca**	20, 102
Büyük	210/213	**Koç**	40
Çil	25	**Köle**	3
Derviş	35	**Kör**	46,76
Dımık	185/191	**Köse**	112, 169
Divane	8	**Kul**	71, 165
Eskici	138	**Küçük**	13, 177/181
Gedik	211/215	**Kütük**	60

[35] Seyitgazi kazasında 13 kişinin Satılmış ismini taşıdığı tespit edilmiştir. Bu 13 kişinin 10'u Arapviran köyünde, biri Hoca Yunus Mahallesinde, diğeri Karaviran Köyünde bir diğeri Kümbed köyünde görülmüştür. Kaza genelinde %1'lik bir orana sahiptir.

[36] Satılmış ve Durmuş isimleri Türk inançlarına göre çocukları ölen ailelerin yeni doğan bebeklerine uzun ömürlü olmaları için verdiği bir isimlerdendir. "Doğduktan kısa bir süre sonra çocuğunu kaybeden aileler çocuk erkekse "tanrı nazarı değdi" diye düşünür ve bir sonraki çocuğuna yemekli merasim yapıp Niyazi, Ağırcı, Kepek ve Satılmış gibi isimler verirlerdi." Türklerde isim verme geleneği hakkında detaylı bilgi için bkz. Varis Abdurrahman, "Türk Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme", *Milli Folklor Dergisi*, S.61, 2004, s.124-133.

[37] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.54*, hane 202/205, *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.52.*

[38] Efendi ve Ağa gibi adlandırmalar unvan olarak gösterilmiştir.

Hacı	68, 172	**Naki**	160
Hancı	167	**Pîr**	52, 6
Kaba	66	**Sabi**	30, 137
Kabak	16	**Sarı**	11, 11
Kara	126	**Şeker**	141
Kepir	6	**Şimin**	196/200
Kethüda	88	**Türkmen**	83
Kiseli	185/189	**Yetim**	111

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 32 farklı lakap tespit edilmiştir. Farklı şahıslara verilen aynı lakaplar örneğin Hacı lakabını kullanan iki hane reisi vardır. Birincisi hane 68 numarası ile gösterilirken diğeri 172 numara ile gösterilmiştir. Sarı, küçük, sabi, âşık, pîr, hacı ve köse lakapları ikişer hane reisine verilmiştir.

Arapviran Köyünde Zirai Ekonomi

Tarım ve hayvancılığın temel geçim kaynağı olduğu köyde tarımdan elde edilen gelirin hayvancılığa oranla %96 daha fazla olduğu söylenebilir. Köyde tarım alanı olarak kayıtlı 9904 dönüm arazi vardır. Tarlalar, mezru yani ekili ve gayri mezru ekili olmayan olarak iki ayrı grupta ve köyün genelinde eşit oranla kaydedilmiştir.*

Ekili tarım alanı olarak kullanılan 4976 dönümlük araziden toplam 301717 kuruş gelir elde edilmiştir. Arapviran köy nüfusunun %86'lık kısmı yani 187 hane reisi tarım ile uğraşmaktadır. Geriye kalan %14'lük dilimde ise tarla sahibi olmayan sakinler; ihtiyar, yetim, iane-i nâs[39] ile geçinen, silk-i askeride[40] olan, imam ve hizmetkârlık ile meşgul olan kimselerdir.

* Toprağın verimliliği arttırmak amacıyla belirli sürelerde toprağın dinlendirildiği nadas sistemi uygulanmıştır.

[39] Yardım. Ekseriya umur-ı saireye vermek suretiyle vuku'bulan muaveneti mahsusiyeye ıtlak olunur. Mehmed Salâhî, *Kamus-ı Osmani*, C.1, s. 384. Nâs, ismi cinsdir. Ben-i âdem, halk, insanlar. Mehmed Salâhî, *a.g.e., s.*562. Kelimelerinin anlamlarına bakıldığında iane-i nâs kalıbının insanî yardım olarak değerlendirilmesi uygundur.

[40] Sâlik, sülük edici, yol tutup gidici mânalarına gelen tarikatlardan birine müntesip olan anlamında kullanılmaktadır. Silk-i askerî tabiri askere giden, vatanî görevde bulunan manasına gelmektedir. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.3. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1972, s.103.

Hane reislerine ait kayıtlı ekili tarla dönüm miktarı en fazla 100 dönüm, en az tarla dönüm miktarı ise 20 dönümdür.[41] Mezru ve gayrimezru tarla toplamı 200 dönüm olan yalnızca bir hane reisi mevcuttur.[42]

Tablo 4. Arapviran Köyünün Zirai Arazi Portföyü

Tarla Durumu	***Dönüm***	***Arazi Sahibi Hane Reisi***	***Ortalama Dönüm***	***Toplam hane başına düşen dönüm***	***Oran (Dönüm)***
Ekili Tarla	4976	187	26,6	22,72	%50
Ekili Olmayan Tarla	4928	184	26,78	26,50	%50
Toplam	9904	219	53,38	49,22	%100

Tarım arazilerinin büyüklükleri bakımından Arapviran köyü İmalat-ı mutavassıta yani orta büyüklükte işletme sınıfına girer. Arapviran köyünde 10 ila 50 dönüm arası arazide tarım ile uğraşan 174 hane reisi vardır. İmalat-ı cesime yani büyük işletme sayılan tarım arazisine sahip (50 dönüm ve üzeri) 13 hane reisi vardır.[43] 24 hane reisinin tarla olarak kaydedilen arazisi yoktur.[44] Oruçoğlu Veli, Topaloğlu Ahmet, Mıcıroğlu Mehmet ve Emir Hüseyinoğlu Yusuf isimlerinde 4 hane reisinin sadece gayrimezru yani ekili olmayan tarlası vardır.[45] Müteveffa Mehmet Ağanın Oğlu, Kavakoğlu Süleyman ve Büyük Alioğlu Ali isimlerinde 3

[41] Dönüm; Tûl ve arzı kırk adım veya mimari arşınından ibaret arazi ölçüsü ki dört evleğe münkasimdir. Şemsettin Sami, Kamus-ı Türki, s. 634.

[42] Hasanoğlu Hacı İsmail'in mezru (ekili) tarlası 100 dönüm geliri ise 4950 kuruştur. Hane reisinin 100 dönümde gayri mezru (ekili olmayan) tarlası vardır. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190*, s.17, Hane 63.

[43] Zirai üretimde etkinlik tarım işletmelerinin büyüklüğüne bağlı gelişir. Sermaye donanımı büyük olan işletmeler modern ve ileri tarım metodlarına uygundur. Küçük işletmelerdense büyük işletmelerin Pazar üretimine dolayısıyla ticaret ve sanayi sektörünün gelişmesine etkisi büyük olur. İşletmelerin büyüklükleri ise tarla dönüm miktarına göre belirlenmiştir. "İmâlât-ı Sağire": Yüzölçümleri 10 dönümden daha az olan küçük işletmelerdir. "İmâlât-ı Mütevassıta": Yüzölçümleri 10-50 dönüm arası olan orta büyüklükte işletmelerdir. "İmâlât-ı Cesîme": Yüzölçümleri 50 dönümden daha fazla olan büyük işletmelerdir. 19. Yüzyılda Osmanlı tarımına dair detaylı bilgi için bkz. Tevfik Gürhan, *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1998.

[44] Mezru ya da gayri mezru tarlası bulunmayan hanelerin, hane numaraları; H.3, H. 20, H.28, H.52, H.98, H103, H.111, H. 114, H. 141, H.186/190, H. 187/191, H. 189/193, H. 190/194, H. 193/197, H199/203, H. 200/204, H. 201/205, H. 204/208, H. 205/209, H.208/212, H. 209/213, H. 211/215, H.212/216, H. 213/216.

[45] Yalnızca gayri mezru tarla sahibi hane reislerinin hane numaraları; H. 73, H. 106, H. 122, H. 207/211.

hane reisinin mezru tarlasına ait dönüm bilgisi verilmeden bir senelik kazancı kuruş olarak verilmiştir.[46] Hane 2'de sakin müteveffa Mehmet Ağa'nın oğlu İbrahim'in İcara verdiği 200 dönüm tarlası ve Çayır olarak kayıtlı 150 dönüm arazisi vardır.[47] Mezru tarlaların dönüm başına elde edilen gelir kayıtlarında farklılıklar vardır. Aynı dönüm miktarına sahip iki farklı hane reisinin elde ettiği gelir birbirinden farklıdır. Örneğin 50 dönüm ekili arazisi olan Kaygıoğlu Süleyman 4005 kuruş gelir elde ederken; 50 dönüm ekili arazisi olan Memişoğlu Ali 1512 kuruş gelir elde etmektedir. 1 dönüm mezru tarladan en çok gelir elde eden hane reisi Anzakoğlu Ali'dir. Anzakoğlu Ali, 20 dönüm ekili arazisinden toplamda 3258 kuruş, dönüm başına 162,9 kuruş gelir elde etmiştir. 68 numaralı hane de kayıtlı Hasanoğlu İsmail, ekili tarlasından en çok gelir elde eden hane reisidir. Hasanoğlu İsmail, 100 dönüm tarlasından 4950 kuruş gelir elde eden hane reisinin bir senelik temettuatı 5245 kuruştur. Bu durumda Hasanoğlu İsmail'in yıllık kazancının %94,38'ini tarımdan elde ettiği gelir oluşturmaktadır. Tarım gelirleri köy genelinde esas gelir kalemini oluşturmaktadır. Bostan adı verilen sebze-meyve bahçelerine ait kayıt bulunmamaktadır.

Tablo:5 Arapviran Köyü Öşür Vergisi

Ürün İsmi	***Kile***	***Vergi Veren Hane Sayısı***	***Kile X 10***	***Yüzde (%)***	***Ortalama hane başına düşen miktar(kile)***	***Toplam hane başına düşen hububat miktarı (kile)***
Hınta (Buğday)	2038	188	20380	%58,21	108,40	93,05
Şair (Arpa)	1391,5	169	13915	%39,75	82,33	63,53
Burçak	68	50	680	%1,94	13,6	3,10
Mercimek	3,5	7	35	%0,10	5	0,15

[46] Tarlalarına ait dönüm miktarı belli olmayan hane reislerinin hane numaraları; H.2, H.202/206, H. 210/214.

[47] Müteveffa Mehmet Ağa'nın oğlu İbrahim'in icara verilen 200 dönüm arazisinden 240 kuruş, 150 dönüm Çayır dan 900 kuruş geliri vardır. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.1.*

Toplam	**3501**	**219**	**35010**	**%100,00**	**209,3415**	**159,86**

Arapviran köyüne ait temettuât defterinde mezru yani ekili tarla olarak kayda geçen alanlarda hangi ürünlerin yetiştirildiği hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir. Ancak, köylülerin "kezalik Â`şâr Rüsûmu" başlığıyla ödeyecekleri öşür vergisi, Hınta (Buğday), Şair (Arpa), Burçak ve Mercimek üzerinden â`şâr vergisi[48] alındığından ekili tarlalarda adı geçen tarım ürünleri yetiştirildiği görülmektedir. Â`şâr vergisi toplam üretimin %10'u üzerinden hesaplandığında kile çarpı 10 hesabı ile yılda kaç kile üretim yapıldığı hesaplanabilir. Arapviran köyüne ait toplam tahıl ve hububat üretimi 35010 kiledir. Toplam üretimin %58,21'lik oranıyla en çok buğday üretimi yapılırken, %39,75 ile arpa üretimi ikinci sıradadır. Yıllık buğday üretimi 20380 kiledir. Osmanlı Devleti'nde kişi başı buğday tüketimi yıllık 6 kileden en az 6540 kile buğday tüketim için yıllık üretimin 5'te 1'i yani 4076 kilesi de tohumluk olarak ayrılmıştır.[49] Tahmini nüfusu 1095 kişi olan Arapviran köyünün yıllık buğday tüketimi en az 6540 kiledir. 20380 kile buğday üreten köyün 4076 kile tohumluk buğday ayırması gerekmektedir. Toplam üretimden %10 oranında 2038 kile â`şâr için ayrılır. Sonuç olarak köyün ortalama 7726 kile ihtiyaç fazlası buğday ürettiği görülmektedir. Tüketim fazlası buğdayın pazarlarda satıldığı ya da gelecek sene için saklandığı düşünülebilir.

Buğday dışında en çok üretilen tarım ürünü arpadır. 169 hanede toplam 13915 kile arpa üretilmiştir. Burçak ve Mercimek üretimi buğday ve arpa üretimine göre daha az kişi tarafından üretilmektedir. Burçak eken 68 hane, mercimek eken 7 hane vardır. Toplamda 35 kile mercimek, 680 kile burçak hasadı yapılmıştır. Köyde hasat edilen toplam tarım ürünü miktarı 35010 kiledir. Çiftçilik yapan hane başına düşen ortalama tarım ürünü miktarı 209 kile iken toplam hane başına düşen tarım ürünü miktarı ortalama 160,5963 kiledir. Toplam hane hesaplamasına imam, hizmetkar, çoban, iane-i nâs ile geçinen ve çiftçilik yapmayan haneler dahil olduğunda hane başına düşen tahıl miktarı 48,7452 kile az olmaktadır.

---

[48] İslam hukukunda toprak ürünlerinin zekâtı olan öşür Osmanlı vergi sisteminin önemli kalemlerinden birini oluşturmaktadır. Öşür resmi genelde beşte bir ila onda bir arasında değişen oranlarla mal olarak tahsil edilmektedir. Bkz. Ahmet Tabakoğlu, " Öşür", Osmanlılar, *TDVİA*, C. 34, İstanbul, 2007, ss.100-103.

[49] Osmanlı devletinde kişi başı yıllık buğday tüketim miktarını kile cinsinden 6 kile kilogram cinsinden 191 kg olarak gösteren Gürhan, tohumluk ayrılan buğday miktarını 20% olarak göstermiştir. Tevfik Gürhan, a.g.e., s.217.

Arapviran Köyünde Hayvancılık ve Hayvan Varlığı

Kırsal yerleşim bölgesi olarak Arapviran köyünde hayvancılık önemli bir yer tutmaktadır. Hayvancılık ile uğraşan toplam 170 hane vardır. Köylülerin yetiştiriciliğini yaptığı hayvanları büyük ve küçükbaş hayvanlar olarak iki grupta değerlendirirsek; büyükbaşlardan çift tırnaklılar arasında manda/camız ve kara sığır türleri; tek tırnaklılardan, muhtelif at ve eşek/merkep yaygındır. Çift tırnaklı büyükbaşlardan camus[50], sağman camus, camus öküzü, kısır camus, kara sığır öküzü, sağman kara sığır, kısır kara sığır inek, düğe[51], tosun ve dana adı sık geçen hayvanlardır. Küçükbaşlar umumiyetle sağman koyun, kısır koyun, kısır keçi, sağman keçi, erkeç[52], toklu[53], teke, koç olarak sıralanmıştır. Camus ve kara sığır öküzü çift olarak diğerleri tek sayılmıştır. Hayvanların etinden, sütünden, yününden ve gücünden yararlanılmaktadır. Gelir getiren hayvanlardan süt geliri olanlar, sağman kara sığır, sağman camus ineği, sağman koyun ve sağman keçi şeklinde kaydedilmiş; sağmal olmayanlar kısır keçi, kısır koyun, erkek keçi, toklu olarak yazılmıştır. Tek tırnaklı kısrak[54] gelir getiren hayvan olarak kaydedilmiştir. Camus ve Kara Sığır öküzü çiftçilikle uğraşan hanelerde toprağı sürmekte, kısraktan ise yük ve binek hayvanı olarak yararlanıldığı düşünülmektedir. Hayvancılıkla uğraşan hanelerden %57'lik kısmı küçükbaş hayvancılık %34'lük kısmı ise büyükbaş hayvancılıkla uğraşmaktadır. Yük ve binek hayvanı olarak kısrak sahibi hanelerin oranı ise %9'dur. Köylüler tarımsal üretim sürecinde toprağın işlenmesi için camus ve öküz gibi hayvanların gücünden yararlanmaktadır. Örneğin 100 dönümlük arazi sahibi Hasanoğlu Hacı İsmail[55]'in hayvanatına bakıldığında camus ve karasığır öküzü olarak iki çift (4 baş), 80 dönüm mezru tarlaya sahip Çolakoğlu Hüseyin'[56]in ise dört çift (8 baş) camus ve karasığır öküzüne sahip olduğu görülmektedir. 25 dönüm tarlası olan Karınoğlu Satılmış'ın[57] 4 baş camus ve karasığır öküzü olduğu görüldüğünde tarla ve sürüm hayvanı olarak camus ve öküz sahibi olma arasında

[50] Camız, su sığırı. a.g.e., s. 466.
[51] Genç inek, bir yaşını doldurmuş, daha doğurmamış inek. Şemsettin Sami, a.g.e., s.632.
[52] Erkek keçi, a.g.e., s.90.
[53] Toklu: bir yaşına girmiş dişi veya erkek koyun. a.g.e, s.902.
[54] Kısrak: beygir dişisi, gerek biniş ve koşu ve gerek yük beygirinin dişisi. a.g.e., s.1129.
[55] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 17.*
[56] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.28.*
[57] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.24.*

doğru orantı olduğu düşünülmemelidir. Köyde toplam 506 baş camus ve kara sığır öküzü, 7 baş camus öküzü ve 12 baş kısır camus ile toplamda 525 baş camus ve öküz diğer büyük baş hayvanlar içerisinde %40, 92 tüm hayvanlar içerisinde %14,83 orana sahiptir.

Tablo:6 Büyükbaş Hayvan Gelirleri

Büyükbaş Hayvan	***Toplam Hayvan Sayısı (baş)***	***Gelir Miktarı (Kuruş)***	***Gelir Sağlayan Hane***	***Gelir Oranı %***	***Hane Başına Düşen Ortalama Gelir (kuruş)***	***Toplam Hane Başına Düşen Ortalama Gelir (kuruş)***
Sağman Kara Sığır	146	3625	91	%91,89	39,8	16,62
Sağman Camus	8	320	8	%8,11	40	1,46
Toplam	**154**	**3945**	**92**	%**100**	**42,88043478**	**18,09**

Büyükbaş hayvancılıktan gelir sağlayan hane sayısı 154'tür. Köyde toplamda 146 baş sağman kara sığır vardır. Sağman kara sığırdan hayvan başına 25 kuruş gelir getirmektedir. Bu durumda sağman kara sığırdan toplamda 3625 kuruş gelir elde edilmiştir.[58] Sağman kara sığıra sahip 91 hane olduğuna göre ortalama hane başına düşen miktar 39,8 kuruştur. Sağman camustan hayvan başına 40 kuruş gelir alınırken toplamda 320 kuruş gelir elde edilmiştir. Küçükbaş hayvancılığın çoğunlukta olduğu köyde sağman ve kısır koyun yetiştiriciliğinin, sağman ve kısır keçi yetiştiriciliğine göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo:7 Küçükbaş Hayvan Gelirleri

| ***Küçükbaş Hayvan*** | ***Toplam Hayvan Sayısı*** | ***Gelir Miktarı kuruş*** | ***Gelir Sağlayan*** | ***Gelir oranı%*** | ***Hane Başına Düşen*** | ***Toplam Hane Başına*** |

[58] Hane 166 Kır Musaoğlu Hasan'ın temettuât kaydında sağman kara sığır 1 baş olarak girilmiş gelir gösterilmemiştir. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 42.*

			Hane Sayısı		***Ortalama Gelir (kuruş)***	***Düşen Ortalama Gelir (kuruş)***
Sağman Koyun	960	4800	88	%55,41	54,54	39,73
Kısır Koyun	558	1327,5	79	%15,32	16,80	6,08
Kısır Keçi	303	747,5	55	%8,63	13,59	3,42
Sağman Keçi	366	1767,5	77	%20,40	22,95	8,1
Erkek Keçi	7	17,5	1	%0,20	17,5	0,08
Toklu	1	2,5	1	%0,03	2,5	0,01
Toplam	**2194**	**8662,5**	**94**	%**100,00**	**92,15**	**39,72**

Köyün küçükbaş hayvan varlığı toplam 2223'tür. Bu hayvanlardan 2194 tanesinden gelir elde edilmektedir. Sağman koyunun ve sağman keçinin süt geliri hayvan başı 5 kuruş; kısır koyun, kısır keçi ve erkek keçininki ise 2,5 kuruştur. Muhtemelen bu ikinci gurup için yün (yapağı, tiftik) geliri yazılmıştır. Küçükbaş hayvancılık geliri içerisinde Sağman koyun %54,41 oran ile en fazla gelir getiren hayvan türüdür.

Yük ve binek hayvanı olarak yalnızca 26 hane reisinin kısrak sahibi olduğu tespit edilmiştir. 6 hanede (Hane 4 Hızıroğlu Hüseyin, Hane 7 Mevlütoğlu Hasan, hane 169 İmamoğlu Murat, hane 172 Kamber Beşeoğlu Hasan, hane 175 Hıdır Çelebi oğlu Hasan, hane 194/198 Gök Hüseyinoğlu Hasan) 2 baş kısrak; bir hanede (176. Hane Hıdır Çelebi oğlu Halil) 3 baş kısrak vardır.[59] Kısraktan elde edilen gelir 1 baş 40 kuruş olmak üzere toplamda 1360 kuruştur. Hane başına ortalama 52,30 kuruş gelir getirmektedir. Gelir getiren hayvanlar arasında %9,74 orana sahiptir. Tüm hayvan gelirleri arasında en çok gelir getiren küçükbaş hayvancılıktır. Hane başına düşen hayvan geliri küçükbaş hayvandan 92 kuruş, yük ve binek hayvanı olarak kısraktan 52 kuruş büyükbaş hayvancılıktan ise 43 kuruştur. Hayvancılık ile uğraşan 94 hanenin hayvancılıktan elde ettiği gelir ortalama 149 kuruş olarak hesaplanmıştır.

[59] 176. Hanede kayıtlı Hıdır Çelebioğlu Halil Ağa'nın 3 baş kısrağı vardır. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.90.*

Tablo:8 Arapviran Köyü Toplam Hayvan Gelirleri

Hayvan Türü	***Hayvan Sayısı***	***Elde Edilen Gelir***	***Gelir elde eden hane sayısı***	***Toplam Hayvan Gelir Oranı (Yüzde)***	***Hane başına düşen gelir kuruş***
Büyükbaş Hayvan	1283	3945	92	%28,24	42,88
Küçükbaş Hayvan	2223	8662,5	94	%62,02	92,15
Yük ve Binek Hayvanları	34	1360	26	%9,74	52,30
Toplam	**3540**	**13967,5**	**219**	%**100**	**187,34**

Arapviran Köyünde Meslekî gelirler ve Oranları

Köy sakinleri genelde aynı zirai ekonomiye bağlı, bir örnek hayat tarzının müdavimleridir. Bu anlamda mesleki çeşitlilik ve ayrışma son derece zayıftır. Bu çerçevede Arapviran'da 7 farklı meslek kolu vardır. İmamlık, çobanlık, hizmetkârlık, kethüdalık, berberlik ile rençberlik veya diğer adı olan ziraat erbabı tespit edilen mesleklerdendir. 180 hane reisinin Erbâb-ı zırâ'at[60] olarak kayıt altına alındığı köyde, 25 hane reisinin mesleğine dair bilgi verilmemiştir. Erbâb-ı zırâ'at dışında kaydedilen 8 hizmetkâr[61], 2 çoban[62] ,1 kethüda[63],1 berber[64] ve 1 imam[65] vardır. Beş hane reisinin temettü sayılan ek geliri olduğu belirlenmiş fakat iş koluna dair bir bilgi verilmemiştir.[66] 106 hane numarasıyla kayıtlı Topaloğlu Ahmet'in

[60] Erbâb-ı zırâ'at, zırâ'at adamı demektir. Erbâb ehl layık muktedir adam olarak geçmektedir. Şemsettin a.g.e., s.87.

[61] Hizmetkarlık ile meşgul şahısların hane numaraları sırasıyla, 28, 186/190, 200/203, 205/208, 206/209, 207/210, 208/211, 209/212, olarak tespit edilmiştir. Hane 209/212 numaralı Kara dede oğlu Halil hizmetkar olarak kaydedilmiş ve buzağı çobanlığından 100 kuruş geliri olduğu belirtilmiştir. BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.5*3.*

[62] Hane3 numaralı Köle Mehmed Çobanlık ile meşguldür. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.1.* Hane 204/207 numaralı hanede sakin Konak oğlu Hüseyin adlı hane reisi Çobanlık ile meşguldür ve 250 kuruş geliri vardır. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.52.*

[63] Hane 214/ 217 numaralı hanede sakin Maksud oğlu Ahmed kethüdalıktan 400 kuruş gelire sahipken tarım ve hayvancılıktan 335 kuruşa gelire sahiptir. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.53.*

[64] Hane 2137216 numaralı hanede sakin Berber Musa mesleğinden 500 kuruş gelire sahiptir.

[65] Hane1 numaralı hane sakin İmam Mustafa Efendi imamlık dışında tarım ve hayvancılık ile meşguldür. İmamlıktan 900 kuruş geliri olan İmam Mustafa Efendi'nin tarım ve hayvancılığından geliri 565 kuruştur. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.1.*

[66] بيكار harfleri ile yazılan terimi net olarak okuyamadık, anlamlandıramadık. Bîkarlık, bekarlık, pınarlık? şeklinde transkribe edilebilir.

Bîkâr: işsiz, meşguliyetsiz. Şemsettin Sami, *a.g.e.,* s.331.

temettü sayımında mal mülk ve hayvanatına rastlanmamış açıklama kısmında ise "*merkum bekâr olup tarlası zırâ'ate kudret-yab olmadığından bîkârlıktan? temettü"* yazılıdır. Bîkârlıktan elde ettiği 250 kuruş gelirin haricinde bir ek geliri (ak çeşmesinden?) daha olduğu belirtilmiştir. Buradan da 225 kuruş gelir sağlayan Topaloğlu Ahmet'in toplam temettü 475 kuruş olarak hesaplanmıştır.

Tablo:9 Arapviran Köyü Hane Reislerine Ait Gelir Kalemleri

Gelir Kalemi	***Gelir Sağlayan Hane Reisi Sayısı***	***Gelir Miktarı Kuruş***	***Hane Başına Düşen Gelir Miktarı Kuruş***	***Gelir Oranı %***
İmam	1	900	900	%0,30
Çoban	2	550	275	%0,18
Hizmetkar	8	1550	193,75	%0,52
Berber	1	500	500	%0,17
Kethüda	1	400	400	%0,13
Erbâb-ı Zırâ'at	180	294042	1.633,57	%98,30
Buzağı Çobanlığı	1	100	100	%0,03
Toplam	**199**	**299122**	**1.503,12**	**%100,00**

Hane reislerinin temettuâtları kayıt altına alınırken tarım ve hayvancılığın haricinde, mesleğinden ya da herhangi bir işten elde ettiği gelirler toplam yekün kısmının alt tarafında gelir getiren icraat ile ilgili açıklama ile birlikte gelir kuruş cinsinden yazılmış ve toplanmıştır. Arapviran köyünde tespit edilen 11 hane reisi ek gelire sahiptir. İmam Mustafa, imamlık mesleğinden 900 kuruş, Çoban Mehmed mesleğinden 200 kuruş, Karadede oğlu Ali adlı hane reisi buzağı çobanlığından 100 kuruş, Maksud oğlu Ahmet Kethüdalıktan 400 kuruş ve Kamberbeşe oğlu İsmail Asekir-i Nizamiye'den aylık 90 kuruş emekli maaşı aldığından toplamda 1080 kuruş ek gelire sahiptir[67]. Bîkârlıktan temettü geliri olan hane reislerinden Pir kalem oğlu Bekdaş ve Haydar Çelebi oğlu Ali aynı zamanda hizmetkârlık ile meşgul iken

[67] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.45.*

Oruç oğlu Veli aynı zamanda erbab-ı zira`at ile meşguldür. Topaloğlu Ahmet[68] gayrimezru tarlaya sahip olmasına rağmen tarlası ziraat için uygun olmadığı açıklamasıyla birlikte kaydedilirken Yatan oğlu Mehmet, ise yalnızca bîkâr olarak kaydedilmiştir.[69] İncelemiş olduğumuz temettuât defterinin son sayfalarında hane numarası verilmeksizin Melikgazi zaviyesine ait bir temettuât gelirinden bahsedilmiştir. Melik gazi zaviyesinin bir senelik temettü geliri 1045 kuruş olarak toplanmış ancak zaviyenin gelirleri olarak harcanacak kısım için 545 kuruş ayrıldığı ve 500 kuruş olarak hesaplandığı görülmüştür[70].

Meslek ve gelir sahibi olmayan yaşlı, çocuk ve engelli sayılabilecek sabî şeklinde adlandırılan şahıslar ise hane numaralarının yanında açıklanarak deftere kaydedilmiştir. Örneğin 2 numaralı hanede yaşamını sürdüren sabî İbrahim'in 3 ve hemşiresinin 5 yaşında olduğu, 30 numaralı hanede kaydedilen Akşinoğlu Mustafa'nın 7 yaşında olduğu metin içinde açıklama olarak verilmiştir.[71] 111 numaralı hanede yaşayan " merkûmun mal, emlak vesairesi 109 numaralı haneye kayıt olunmuştur." açıklamasıyla şahıslara ait belirsizlikler ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.[72] Köyde 3 şahıs yetim, 4 hane reisi iane-i nâs ile geçinmekte, 1 kişi Bursa taraflarına göç etmiş ve 2 kişi de salik-i askeri de olarak kaydedilmiştir. Hane 187'de sakin olan Tataroğlu Mehmed geşt-ü güzar[73] bir işle meşgul olmayan kimse ve Hane 111'de sakin Çolakoğlu Ali'nin mal varlığının kardeşi üzerine kaydolunması şartı olduğundan mal, mülk ve gelirleri kaydedilmemiştir.

Zirai, Hayvan ve Meslek Gelirlerinin Toplam Gelir İçerisindeki Yeri

Arapviran köyüne dair gelir oranlarına baktığımızda en çok yüzdeyi tarım geliri kaplamaktadır. Toplamda 302857 kuruş ile %94,40 orana sahip tarım gelirinin

---

[68] Topal oğlu Ahmet'in ayrıca bir gelir kalemi daha vardır. Bu gelir kaleminden 225 kuruş gelir elde etmiş toplam temettuâtı 475 kuruş olmuştur. Ancak bu gelir kalemi tarafımızca okunamamıştır.

[69] Bikarlıktan şeklinde okuduğumuz temettü kaydından gelir elde eden hane reislerinin kayıtlı olduğu hane numaraları ve temettü geliri miktarları: H.52 Pir kalem oğlu Bekdaş 300 kuruş, H.73 Oruç oğlu Veli 250 kuruş, H.106 Topal oğlu Ahmed 250 kuruş, H.118 Yatan oğlu Mehmet 180 kuruş, H.206/209 Haydar Çelebi oğlu Ali 100 kuruş.

[70] İtamesi minha şeklinde transkrip ettiğimi ancak doğruluğundan emin olmadığımız açıklamasından çıkarılan sonuca göre zaviyenin sürdürülmesi için ayrılan miktar olarak düşünülmüştür. *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.107.*

[71] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.1, hane 2. Ve BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s.8, hane 30.*

[72] *BOA., ML. VRD. TMT. d. 09190, s. 28, hane 111.*

[73] Geşt ü güzar, Kamus-ı Türki'de geçip dolaşma, seyir ve seyahat şeklinde tanımlanmıştır. Şemsettin Sami, a.g.e., s.1169.

hayvancılık gelirinden fazla olması köyün bir tarım köyü olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır. Köy nüfusunun büyük bir kısmı hayvancılık ile uğraşmakta olmasına rağmen elde edilen gelir miktarı tarım gelirine oranla daha azdır. Tarımda kullanılabilen sürek hayvanlarından camus öküzü ve kara sığır öküzü gibi hayvanların yetiştiriciliği daha fazla olduğundan köylü büyük bir gelir kapısı olarak tarıma yatırım yapmıştır. Hayvancılıkta gelir getiren büyük baş hayvanların daha az olması ve yoğunlukla daha az gelir getiren küçükbaş hayvancılık ile uğraşıldığı görülmüştür. Bu sebeple hayvancılık geliri 13967,5 kuruş ile %4,35 bir orana sahiptir. İmam, çoban, kethüda, hizmetkâr ve berber gibi meslek gelirleri ve icraatinden ek gelir kaleminin toplam miktarı 3985 kuruştur. Toplam geliri 320809,5 olan köyün 56789 kuruş vergi yükümlülüğü vardır. Toplam gelirden vergi kısmını düştüğümüzde 264120,5 kuruş kalmaktadır. Vergi yükü toplam gelirin %17,67 kısmını oluşturmaktadır.

Arapviran Köyünde Vergi Çeşitleri Ve Vergi Mükellefiyetleri

Osmanlı maliyesinin temelini oluşturan vergi sistemi Tanzimat Fermanın ilan edilmesinin ardından yeniden düzenlenmiştir. Köy ve kazalara muhasıllar gönderilerek herkesin kazancının hesaplanması ve buna göre vergilendirme yapılmasına karar verilmiştir. Yapılan tahrir çalışmaları ardından halktan tek bir temettü vergisi alınarak eşit ve adil bir vergilendirme yapılması amaçlanmıştır. Arapviran köyüne ait temettuât defterlerinde dört farklı vergi kaydına rastlanmıştır.

Tablo:10 Arapviran Köyünde Muhtelif Vergiler ve Oranları

Vergi Çeşitleri	***Vergi Veren Hane Sayısı***	***Toplam Vergi Miktarı (Kuruş)***	***Toplam Vergi İçerisinde Oranı (%)***	***Ortalama Hane Başına Düşen Miktar (Kuruş)***	***Toplam Hane Başına Düşen Miktar (Kuruş)***
Â'şâr Rüsumu	188	33675	59,30%	179,122	153,7
Âdet-i Ağnam Rüsumu	83	94	0,17%	1,13253	0,42
Vergi-i Mahsûsa	190	22920	40,36%	120,63	104,65

Çayır Â'şârı [74]	1	100	0,18%	100	0,45
Toplam	**219**	**56789**	**100,00%**	**260,5**	**260,5**

Tablo 10'da görüldüğü bu vergiler â'şâr rüsumu[75], âdet-i ağnam rüsumu[76], vergi-i Mahsûsa[77] ve çayır â'şârı olarak sıralanabilir. Toplam vergi miktarı içerisinde %59,30 ile en fazla yer kaplayan dilim âş'âr vergisine aittir. Arapviran köylüsü, esnaf, zanaatkârlık ve tüccarlıktan ziyade, ağırlıklı olarak çiftçilik ile uğraşılmaktadır.[78]

Â'şâr Rüsumu

Öşr[79] vergisi temettuât defterinde *"Kezalik a`şâr rüsumu olarak bir senede ifa eylemiş olduğu"* başlığı altında sayfanın dikine doğru hane numaralarının üst kısmında yer alır. Sırayla Hınta (Buğday), Şair (Arpa), Burçak ve Mercimek üzerinden alınmaktadır. Yan yana sıralanan tarım ürünlerinin altlarına aynî öşrün miktarı kile; nakdî karşılığı kuruş olarak yazılmıştır. Buğdayın kilesi 12 kuruştan,

[74] Çayır arazisi üzerinden alınan vergiyi ifade etmektedir.

[75] Çalışmamız kapsamında â`şâr rüsumu olarak karşımıza çıkan öşür vergisi tarım ile uğraşan tüm çiftçiden alınan aynî yani mal ile tahsil edilen bir vergidir. Arapça onda bir anlamına gelen öşür vergisi,17. Yüzyıldan itibaren nakdîleşmeye başlamış ve kelimenin çoğulu olarak â`şâr kullanılmaya başlanmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Ahmet Tabakoğlu, a.g.m., s.100-103.

[76] Arapça koyun anlamına gelen ganem, şerî nitelikli bir vergi çeşididir. Kayıtlarda resm-i ganem, âdet-i ağnâm şeklinde çeşitli isimlerle karşımıza çıkar. Aynî bir vergi çeşidi olan ağnam resmi 1840 tarihinden sonra nakdî bir şekilde tahsil edilmeye başlanmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Feridun Emecen, "Ağnam Resmi", *TDVİA*, C.1., 1988, s.478-479.

[77]Tanzimatın ilanından sonra tekalifi örfiye adı altında halktan alınan vergiler kaldırılmış yerine tek bir vergi getirilmiştir. Tespit edilen vergi miktarının, vergi mükelleflerinin hal ve tahammüllerine göre komşuca ve karındaşça üleştirilmesi şeklinde toplanmasına karar verilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Yakup Akkuş, " *Osmanlı Maliyesi Literatüründe İhmal Edilmiş Bir Tartışma: Tevzi` Defterlerinden Vergi-i Mahsûsa'ya Geçiş*", Tarih Dergisi, S.65, (2017/1), İstanbul, 2007, s.29-62.

[78] Arapviran köyünde çeşitli ek gelire rastlanmazken civar köylerde kereste nakliyeciliği, ticaret ve çeşitli esnaflıklardan gelir sağlayan hane reislerinin mevcudiyeti bilinmektedir. Örneğin Künbed köyüne ait temettuât defterlerinde pazarlara arabayla kereste nakli hemen hemen her hanede görülen gelir getiren işlerden biridir.

[79]"Öşr: Vakt-i hasâdda mahsûlât-ı arziyyeden ahz olunan mala ıtlâk olunur." Ve âtuvâ hakkıhi yevmi hasâde" ayeti neticesinde arazi ve mahsulatınızın zekatını hasat zamanı veriniz manasındaki yüce ayet neticesinde zekât olarak nitelendirilmiştir. Öşr-i şer'i hakkında detaylı bilgi için bkz. Nadir Özbek*, İmparatorluğun Bedeli Osmanlı'da Vergi, Siyaset ve Toplumsal Adalet, 1839-1908*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 16; İslam hukukunda ibadet niteliği taşıyan öşr yalnızca Müslümanlardan %5 ile %10 oranında ve sadece mülk topraklardan alınırdı. Osmanlı Devleti'nde en önemli vergi kaynağı olarak gayrisafi ürün tutarının yarısından onda birine kadar değişen miktarlarda tahsil edilirdi. Miri arazi sahibi gayrimüslimlerde â'şâr vergisini ödemeye mükellefti. Önceleri reaya tarafından tımar ve zeamet sahiplerine ödenen â'şâr Tanzimat'ın ilanının ardından iltizam sistemiyle toplanarak merkezi devlet hazinesine ait bir gelir halini aldı. Osmanlı Devleti vergi sistemiyle alakalı detaylı bilgi için bkz. Abdüllatif Şener, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1990.

Arpanın kilesi 6 kuruştan Burçak ve Mercimeğin kilesi 10 kuruştan hesaplanmıştır. Hıntadan (Buğday) vergi vermeyen 30 hane tespit edilmiştir bu hanelerden ikisi Çobanlık ile meşgul iken yedi tanesi hizmetkârlık ile meşguldür.* Şairden (Arpa) vergi veren 169 hane, Burçaktan vergi veren 50 hane vardır. Mercimek en az vergi alınan tarım ürünüdür. Buğday vergi sıralamasında ayni ve nakdî olarak en çok vergi oranına sahip tarım ürünüdür. 2038 kile buğdayın hane başına düşen ortalama vergi miktarı 11 kile olarak hesaplanmıştır. Aynî vergide tüm ürünler arasında %58,21'lik orana sahip olan buğday, nakdî vergi içerisinde %72,69 orana sahiptir. Buğdaydan 24479 kuruş nakdî vergi hesaplanmıştır. Vergi veren 188 hane olduğuna göre hane başına ortalama 130 kuruş vergi düşmektedir. Arpadan vergi veren 169 hane vardır. Toplam 1391,5 kile arpadan hane başına 8,233 kile arpa vergi aynî vergi düşmektedir. Toplam tarım ürünleri içerisinde aynî vergide %39,375'ye sahip olan arpanın toplam nakdî vergisi 8381 kuruştur. Toplam nakdî vergi içerisindeki oranı %24,89 olan arpanın hane başına düşen vergi miktarı 49,59172 kuruştur. Burçak tarımı ile uğraşan 50 hane vardır. Toplamda %1,94'lik oran ile 68 kile aynî vergi olarak üründen verilirken 680 kuruş ise nakdî vergi verilmektedir. Mercimekten vergi veren 7 hane vardır. Mercimekten toplamda 3,5 kile aynî vergi veren köyde, hane başına düşen aynî vergi miktarı 0,5 kileyken tüm tarım ürünlerine oranı %0,10'dur. Mercimekten alınan nakdî vergi ise diğer vergi haneleri arasında en az orana sahiptir hane başına düşen nakdî vergi miktarı 5 kuruşken diğer ürünlere oranı %0,10'dür. Öşrü çayırı olarak geçen çayır vergisi veren bir hane vardır. Hane 2 Müteveffa Mehmet Ağa'nın oğlu İbrahim'in 150 dönümlük çayır arazisi ve bu araziden gelen 900 kuruş geliri vardır. Hane reisi İbrahim'in nakdî vergisi 100 kuruştur.

Toplam nakdî vergi miktarı 33675 kuruştur. Yapılan hesaplamalarda çeşitli yazım yanlışları olduğu fark edilmiştir. Buğdayın kilesi 12 kuruştan hesaplandığında 2038 kile buğdaydan toplam 24456 kuruş nakdî vergi hesaplanması gerekirken 24479 kuruş hesaplanmıştır arada 23 kuruşluk bir hesap hatası fark edilmiştir. Arpanın kilesi 10 kuruştan hesaplandığında 1391,5 kile

* Hınta (Buğday) ekmeyen hane numaraları sırasıyla, 3, 20, 28, 52, 73, 98, 102, 106, 111, 114, 122, 141, 146, 186/190, 187/191, 189/193, 190/194, 193/197, 199/202, 200/203, 201/204, 204207, 205/208, 206/209, 207/210, 208/211, 209/212, 211/214, 212/215, 213/216.

arpadan 8349 kuruş nakdî vergi toplanması gerekirken 8381 kuruş vergi toplanmıştır. Bu durumda ise 32 kuruşluk fark tespit edilmiştir.

Âdet-i Ağnam Rüsumu

Osmanlı Devleti vergi kayıtlarında resm-i ganem, âdet-i ağnâm ve resm-i zekât olarak geçen şerî vergiler arasında sayılan âdet-i ağnâm rüsumu, *"beher her koyun ve keçiden alınan"*[80] önemli bir vergi kalemini teşkil etmektedir. Hayvancılıkla uğraşan hanelerden alınan âdet-i ağnâm koyun yavruladıktan sonra nisan ve mayıs aylarında alınır koyunlar kuzusuyla beraber hesaplanır ve aynî olarak tahsil edilirdi. 1840 vergi düzenlemesi ile birlikte aynî toplama usulünden vazgeçilerek[81] her koyun ve keçiden eşit olarak beş kuruş yirmi beşer para alınmasına karar verilmiştir.[82] Ancak koyunların değeri her bölgede değişiklik gösterdiğinden belirlenen vergi miktarı ağır gelmiştir. Belirlenen vergi miktarının, yaşamanı ziraat ve hayvancılıktan sağlayan memlekette bu derece ağır olması şikâyetlerin artmasına neden olmuştur. Hal böyle olunca 1273 (1856-57) yılında sözü edilen verginin ıslahına girişilmiştir. Bir koyun ve keçinin yavrusu ve yapağısı ile beraber bir senede ne kadar hasılat verdiği Meclis idarelerince tespit edilerek eyaletlere bildirilmesine karar verilmiştir. Belirlenen hasılat miktarının yüzde onu hesabıyla İslimiye ve Anadolu eyaletlerinin bir kısmı için vergi 3, diğer Anadolu vilâyetleriyle Arabistan vilâyetleri için1,5 kuruş olarak bildirilmiştir. Arapviran köyünde alınan toplam vergiyi toplam hayvan miktarına böldüğümüzde hayvan başına 2 para gibi cüz'i bir rakam düşmektedir[83]. Toplamda 94 hanenin hayvancılıkla uğraştığı köyde vergi veren toplam 83 hane vardır[84]. Verginin, hane başına ödenen toplam vergi içerisindeki payı %0,17 dir. Ortalama hane başına düşen hayvan vergisi 1,13 kuruştur.

---

[80] Nadir Özbek, a.g.e., s.28;

[81] "15 Safer sene1256 tarihli ilmühaberin üçüncü maddesi mucibince aynen ağnam almak usulü terk ve türlü nâmlarla ağnâmdan istifâ edilmekte bulunan rüsumât-ı muhtelife lağv edilmiştir." Abdurrahman Vefik. Sayın, *Tekâlif Kavaidi (Osmanlı Vergi Sistemi*),T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara, 1999, s.480.

[82] Ahmet Tabakoğlu, a.g.m., s.100-103.

[83]. A. Vefik Sayın, a.g.e., s.482.

[84] Âdet-i ağnam rüsumu adıyla hayvancılık yapan hanelerden toplanan vergiden muaf tutulan veyahut vergi miktarı belirtilmeyen hanelerden 11 hane numarasıyla sarı Mustafa oğlu Ali'nin 34 baş vergiye dahil hayvanı bulunmaktadır. Bu şekilde kayıtlarda vergi miktarı belirtilmeyen diğer hane numaraları ise H.30, H.35, H.49, H.61, H.75, H.119, H.146, H.194/198, H.214/218 şeklindedir.

Vergi-i Mahsûsa

Temettuât defterlerinde hane sıralamasında hanelere mahsus vergiler kısmında dikine yazılı halde *"sene-i sabıkada vergi-i mahsûsadan bir senede vermiş olduğu"* açıklamasıyla birlikte kayıt altına alınan vergi çeşididir. Arapviran köyünde vergi-i mahsûsa mükellefi hane sayısı yüz doksandır. Yüz doksan haneden alınan vergi toplamda 22920 kuruştur. Vergi-i Mahsusa mükellefi hanelerin verdiği en yüksek vergi miktarı 440 kuruştur. Tüm köylüler içerisinde en çok vergi ödeyen hanelerin toplam gelirleri incelenecek olursak 99 no'lu hane sahibi Kaygıoğlu Süleyman, erbab-ı ziraattan olup 50 dönüm mezru tarlası ve hayvanatından toplam 4335 kuruş gelirinden, ödediği vergi-i mahsusası 440 kuruştur. 50 no'lu hane sakini Ziraat erbabı olan Fakıoğlu Hüseyin'nin 20 dönüm mezru tarlasından 477 kuruş gelirine 40 kuruş vergi konulmuştur. 145 no'lu hane reisi Amcaoğlu Abdullah'ın 3605,5 kuruş toplam geliri vardır, 440 kuruş vergi konulmuştur. Hane 167'de sakin Hancı Abdi toplam 4527 kuruş gelirinin 4302 kuruşunu mezru tarlasından elde etmektedir, 440 kuruş vergi mükellefidir. 176 no'lu hane sahibi Hıdır Çelebi oğlu Halil 80 dönüm ekili tarlasından 3186 kuruş geliri ve hayvancılıktan elde ettiği gelir ile toplam 3608,5 kuruş geliri karşılığı 354 kuruş öşür, 2 kuruş 28 para ağnam vergisi ile beraber 440 kuruş vergi-i mahsusa mükellefidir. Köyde 100 dönüm tarlaya sahip Hasanoğlu İsmail 4950 kuruş zirai ve toplamda 5245 kuruş gelirine karşılık 325 kuruş vergi-i mahsusa vermektedir. Bu örneklerden vergi-i mahsusa tespitinde net bir gelir-vergi oranı olmadığı gözlemlenmektedir. Vergi mükellefleri arasında 15 kuruş ile en az vergi ödeyen vergi yükümlüsü hane 106'da yaşamını sürdüren Topal oğlu Ahmet'tir. Bîkârlıktan temettüü bulunan Topal oğlu Ahmet'in bîkârlık haricinde elde ettiği ek gelirinden vergi mükellefi olduğu düşünülmektedir. Söz konusu verginin tüm vergiler içerisindeki yeri %40,43olup, hane başına düşen vergi-i mahsûsa ortalama 120 kuruştur.

Sonuç

Yukarıdaki detaylı değerlendirmeler ışığında Arapviran köyü, gerek nüfusu, gerek sosyo-iktisadi yapısı bakımından Anadolu köylerinin pek çoğunda cari, tipik zirai ekonomik hayata sıkı sıkıya bağlı bir görüntü sergilemektedir. Köy, hem hane nüfusu, hem istimal ettiği zirai arazinin büyüklüğü bakımından bağlı olduğu Seyitgazi'ye merbut dokuz köyün en büyüğüdür. Kazanın, yine ana yol güzergâhı

üzerindeki kadim ve ikinci büyük köyü Bardakçı'nın aynı sayımda 145 hane nüfusa sahip olduğu göz önüne alınırsa bu vüsat açıkça görülür.

Seydi Suyu havzasında ziraate oldukça elverişli bir arazi üzerinde konuşlu köyde, köylülerce on bin dönüme yakın tarla istihdam edilmektedir. Tarla sahibi olmayan az sayıdaki nüfus hariç tutulursa, kişi başı ortalama elli dönüm arazi düşmekte; o zamanki ziraatin ibtidai koşulları göz önüne alındığında, her bir köylü için vasati bir çifthane oluşturmaktadır. Ancak, karasal iklimin hâkim olduğu köyde, sadece arpa, buğday, nohut, mercimek türü zahire ürünlerinin hasadının yapıldığı, sebze meyveciliğin gelişmediği de bir gerçektir. Arapviranı geniş otlak arazisiyle, büyük ve küçükbaş hayvancılığa da müsaittir, her ikisi birlikte yapılmaktadır.

Kaynaklar

Arşiv kaynakları

BOA, ML. VRD. TMT. d. No:09190.
BOA. NFS. d, 1547, s.51-75,
BOA, NFS., d, 1548, s.91-119,
BOA. NFS., d, 1549, s.31-41.
Hüdavendigar Eyaleti, Sultanönü Sancağı, Seyidgazi Kazası Nüfus Defteri, 1247(1831), BOA, NFS d. Nr. 1547, varak 51-75.

Diğer Kaynaklar

Akkuş, Yakup," *Osmanlı Maliyesi Literatüründe İhmal Edilmiş Bir Tartışma: Tevzi` Defterlerinden Vergi-i Mahsûsa'ya Geçiş*", Tarih Dergisi, S.65, (2017/1), İstanbul, 2007, s.29-62
Ayar, Musa, "*19. Yüzyıl Ortalarında Seyitgazi Nüfusu*" , Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019 s. 21-24.
Barkan, Ömer Lütfi, "Tarihi Demografi Çalışmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, C.X, İstanbul 1953, s.12
Emecen, Feridun, "Ağnam Resmi", *TDVİA*, C.1., 1988, s.478-479.
Gerengi, Ali "Seyitgazi –Doğançayır Beldesinde Bulunan Melekgazi Zaviyesi", *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (14-16 Ekim 2009) Bildirileri*, Pamukkale Ü. Sanat Tarihi Böl. Yay. İstanbul 2010, ayrıbasım, s.271-275.
Gürhan, Tevfik, *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1998.
Karal, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı (1831*), T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1997.
Kütükoğlu, Mübahat " Osmanlı Sosyal ve İktisâdî Tarihi kaynaklarından Temettü Defterleri", *Belleten*, C.59, S. 225,(1995), s.395-412.
Özbek, Nadir, *İmparatorluğun Bedeli Osmanlı'da Vergi, Siyaset ve Toplumsal Adalet, 1839-1908*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 16.
Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.3. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1972.
Salâhî, Mehmed (Yay. Haz. Ali Birinci), *Kâmûs-ı Osmânî*, C.1, İstanbul, 2019.
Sami, Şemsettin, *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006.
Sayın, Abdurrahman Vefik, *Tekâlif Kavaidi (Osmanlı Vergi Sistemi*),T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara, 1999, s.480.
Şener, Abdüllatif, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1990.
Tabakoğlu, Ahmet, " Öşür", Osmanlılar, *TDVİA*, C. 34, İstanbul, 2007.

Topal, Mehmet (Haz.), *Eskişehir Vakıfları Tahrir Defteri* (Maliyeden Müdevver 27 No'lu Defterin Transkripsiyon ve Tahlili) İstanbul 2011, s.86-87

Varis, Abdurrahman, " Türk Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme", *Milli Folklor Dergisi*, S.61, 2004, s.124-13.

439 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (975/1530) I, Dizin Tıpkı Basım, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay. Ankara 1993, s.142.

Ek:1- Temettuât Kayıtlarına Göre Arapviran Köylülerinin İsimleri, Arazi ve Hayvan Gelirleri

Hane	Hane Adı	**Arazi Dönüm**							**HAYVANAT**																											
		Mezru Tarla	Hasılatı	Gayrii	İcara verilen	**Kuruş**	Cayır	**Kuruş**	Düğe	Kısır Camus	Tosun	Camus Re's	Sağman	**Kuruş**	Camus	**Kuruş**	Camus	Kısır Kara	Tana	Sağman	**Kuruş**	Kısır Koyun	**Kuruş**	Kısır Keçi	**Kuruş**	Sağman	**Kuruş**	Erkec Re's	**Kuruş**	**Toklu**	**Kuruş**	Teke	Koç	Kısrak Re's	**Kuruş**	**Temettuat**	Düzeltilmiş
1	Mustafa	20	423						2				1	25					3	13	65	8	20	7	17,5	3	15								1466	**1466**
2	Müteveffa Mehmet Ağanın Oğlu İbrahim		2160		200	240	150	900																											3780	**3780**
3	Mehmet												1	25																					225	**225**
4	Hızır oğlu Hüseyin	50	1755	50					2		1	2	1	25				2						5	12,5	5	25			1	2,5			2	80	2000	**1900**
5	İmam oğlu Ali	30	496	30					1			2	4	100				2		13	65	2	5	3	7,5	3	15						1	1	40	729	**729**
6	Canbaz oğlu Mehmet	60	3384	60					3			6	1	25				1		20	100	8	20	1	2,5	4	20						1	1	40	3592	**3592**

7	Mevlüd oğlu Hasan	40	1944	40					3			4	2	50	1	40		1																	2	80	2134	**2114**
8	Mevlüd oğlu Ahmet	40	1728	40								5	3	75						30	150												1			1953	**1953**
9	Arslan oğlu Mehmet Ali	30	1512	30					1		1	2						1																		1512	**1512**
10	Kösdek oğlu Ali	50	2025	50																																2025	**2025**
11	Sarı Mustafa oğlu Ali	20	1026	20					1			3								13	65	16	40	3	7.5	2	10						1			1149	**1149**
12	Emiroğlu Ayvaz	25	2304	25					2				1	25				3	3	13	65	3	7.5													2402	**2402**
13	Kamber beşe oğlu Musa	20	1242	20					3			4						2	1	2	10	5	12.5	1	2.5	2	10									1277	**1277**
14	Küçük Mustafa oğlu Ali	20	540	20								2							2																	540	**540**

 e-ISSN: 2687-3842

15	Küçük Mustafa oğlu Hasan	20	648	20					1			3						3																			648	**648**
16	Kabak Hemiş oğlu Mehmet	50	2619	50								5	2	50	1	40		4	1	4	20																2729	**2729**
17	Kabak Hemiş oğlu Himmet	40	2907	40								4						1	2			11	17.5														2925	**2925**
18	Kethüda Musaoğlu Veli	20	324	20					1			1						1																			326	**324**
19	Akşin oğlu Mustafa	20	1395	20							1	2	1	25						1	5				3	15										1440	**1440**
20	Çolak oğlu İbrahim																																					
21	Çolakoğlu	15	648	15					1			2						1																			648	**648**
22	Avfatlı oğlu Hüseyin	25	1935	25								4	2	50				1		5	25	2	5		2	10										2025	**2025**
23	Ayas oğlu İbrahim	20	1314	20					1		1	2						3																			1314	**1314**

 e-ISSN: 2687-3842

24	Ayas oğlu Şaban	10	683	10								2																									683	**683**
25	Çil Hasan oğlu Ali	40	2907	40																																	2907	**2907**
26	Kösdek oğlu Hasan	10	432	10								2																									432	**432**
27	Canbaz oğlu Ahmet	15	895	15								2																									895	**895**
28	Surudak Oğlu? Hasan																																				250	**250**
29	Akşin Ali oğlu İsmail	60	2601	60					2		4	5	4	100					17	85	15	37.5	11	27.5	15	75							1	40	2966	**2966**
30	Akşin Ali oğlu Mustafa	15	1125	15															10	50																1185	**1175**
31	Durmuş oğlu Durmuş	30	2610	30								4	1	25				1	6	30					2	10										2335	**2675**
32	Kösdek oğlu Osman	15	513	15								1						2	2	10	1	2.5	3	7.5	6	30										563	**563**

 e-ISSN: 2687-3842

33	Surudak? oğlu Cafer	25	1413	25								4						3	2																	1413	**1413**
34	Surudak? oğlu İbrahim	20	1368	20					1			2						1																		1368	**1368**
35	Musa koca oğlu Hüseyin	40	3654	40								5	2	50					1	12	60	10	25	3	7.5	3	15						1			3812	**3812**
36	Musa koca oğlu Muhammet	15	1008	15								2																								1008	**1008**
37	Musa koca oğlu Ahmet	20	1053	20								2	1	25				1		1	5	1	2.5	1	2.5	3	15									1103	**1103**
38	Yeniçeri oğlu Mustafa	32	2466	33								4	2	50																						2516	**2516**
39	Kösdek oğlu Hüseyin	25	1152	25								2	1	25																						1177	**1177**
40	Koç Hüseyin oğlu İbrahim	20	1692	20								2	1	25				1		9	45	6	15													1777	**1777**
41	Durmuş oğlu Ali	20	2067	20							2	4	1	25				1																		2092	**2092**

 e-ISSN: 2687-3842

42	Danka oğlu İsmail	15	899	15					1	3																3											899	**899**
43	Arab oğlu Mehmet	20	1341	20								2	1	25																							1366	**1366**
44	Yusuf	60	3708	60					3		1	4						3		13	65	13	32,5											1	40	3846	**3846**
45	Sadiye kadın oğlu Mustafa çelebi	40	1755	40					2			2	1	25				1		2	10			4	10	6	30										1830	**1830**
46	Kör ağanın Mustafa	20	1188	20																																	1188	**1188**
47	Babadağlı oğlu İbrahim	30	1107	30																																	1107	**1107**
48	Ancan oğlu İsmail	25	1449	25							2	3						1	2	3	15	3	7,5			1	5										1477	**1477**
49	Fakı oğlu Ali	15	1485	15					1			2						2		4	20					1	5										1510	**1510**
50	Fakı oğlu Hüseyin	20	477	20							1																										477	**477**
51	Memişoğlu Kamber	35	1080	35								3						3	1																		1080	**1080**

52	Pir kalem oğlu Bekdaş																																				300	
53	Balata oğlu Zeynel	30	2429	30					1			4								8	40	5	12.5	2	5	2	10									2497	**2497**
54	Tekyenişin oğlu Süleyman	40	3465	40					2				1	25				3	5	8	40	6	15	4	10	4	20					1				3575	**3575**
55	Oruç oğlu Cafer	10	540	10								2								4	20	1	2.5	1	2.5	3	15									560	580
56	Konak oğlu Ali	25	1890	25							1	4	1	25				1				1				1	5									1920	**1920**
57	Teymurcu oğlu Mehmet Ali	15	486	15																																486	**486**
58	Teymurcu Ali	10	1188	15														2																		1188	**1188**
59	Topal oğlu İsmail	50	3384	50																																3384	**3384**
60	Ali	40	3384	40							1	4						4		30	150	10	25	6	15	8	40							1	40	3654	**3654**

61	Teymur balaban oğlu Süleyman	40	2934	40					2		2	5	3	75						10	50	4	10	15	37.5	8	40									3072	**3147**
62	Toksöz oğlu Veli	35	2619	30								4	1	25					2	3	15	1	2.5													2212	**2662**
63	Arab oğlu İbrahim	20	898	20								2	1	25				1	3	11	55					1	5									983	**983**
64	Göbel oğlu Yusuf	20	593	20							1	2						2																		593	**593**
65	Göbel oğlu Aşir	15	810	15								2	1	25				1																		835	**835**
66	Hasan oğlu Hasan	30	2259	30									1	25				1	2	15	75	9	22.5	3	7.5	3	15						1			2397	**2404**
67	Anzad oğlu Mehmet	30	2214	30					3			4	2	50						7	35	6	15	2	5	1	5							1	40	2364	**2364**
68	Hasan oğlu İsmail	100	4950	100									1	25	1	40		3	5	24	120	9	22.5	9	22.5	5	25							1	40	5245	**5245**

 e-ISSN: 2687-3842

69	Abdi oğlu damadı Mehmet	20	666	20								2	2	50				2	8	40	5	12,5	2	5	2	10									784	**784**
70	Kara hasan oğlu Ali	15	1440	15								2					2	2																	1440	**1440**
71	Kelenter oğlu	20	720	20					3			3	2	50																					770	**770**
72	Tekyenişin oğlu Bayram	30	1719	30					2		2	2					1																		1719	**1719**
73	Oruç oğlu Veli			20					1	1																										
74	Kasım oğlu Satılmış	20	2664	20								4	1	25			1	2	6	30	1	2,5													2717	**2722**
75	Memiş oğlu Ali	50	1512	50								5					1		2	10	2	5	4	10	5	25					1				1562	**1562**
76	Kör Mehmet oğlu Halil	15	810	15								2	1	25			1	1																	835	**835**
77	Cafer Beşe oğlu Mustafa	15	621	15																															621	**621**
78	Türk oğlu Hasan	10	648	10								2					1	1																	648	**648**

 e-ISSN: 2687-3842

79	Abdal oğlu Süleyman	20	1341	20								3						2	2																			1341	**1341**
80	Arabacı oğlu İbrahim	20	1342	20							4	2	1	25																								1367	**1367**
81	Kaygı oğlu Salih	40	2619	40					2			4	2	50				2	3	14	70	2	5			2	10						1			2754	**2754**
82	Acem oğlu İbrahim	15	459	15								2	1	25				1	3																	484	**484**
83	Hamza	15	324	15								2	1	25					1																	349	**349**
84	Kaygı oğlu Ali	25	2664	25					1	3			2	50			3			4	20					1	5									2734	**2739**
85	Pehlivan oğlu Mustafa	10	1863	10								2						3	1																	1863	**1863**
86	Kalla? oğlu Maksud	25	1251	25								2	1	25				1	2																	1276	**1276**
87	Şimşir oğlu Mehmet	15	891	15								2	1	25				1																		916	**916**
88	Çil Hasan oğlu Hasan	30	1836	30								3						2	3	11	55	6	15	6	15	5	25					1	1			1946	**1946**

 e-ISSN: 2687-3842

89	Aşir oğlu Muhammet	20	1539	20								2						2	3	6	30	4	10			2	10									1589	**1589**
90	Muzur oğlu Mustafa	30	1188	30						1		2						1																		1188	**1188**
91	Anzak oğlu Ali	20	3258	20								4	3	75					2	10	50	6	15	2	5	5	25								3353	**3428**
92	Çelebi oğlu Satılmış	10	432	10								2	2	50																						482	**482**
93	Tekyenişin oğlu Mustafa	15	783	15								3								1	5															788	**788**
94	Ali Beşe oğlu Abbas	20	1836	20								4						2	1																	1836	**1836**
95	Küçük Hasan oğlu Hüseyin	20	1369	20							1	2	1	25				2		19	95	5	12,5	2	5	4	20									1502	**1527**
96	Karın oğlu Satılmış	25	2628	25								4	1	25				5	3	15	75	6	15	7	17,5	1	5									2766	**2766**
97	Keleş oğlu Hüseyin	30	3234	35								4	2	50				2	2																	3284	**3284**
98	Basal? oğlu Hasan																																			250	**250**

 e-ISSN: 2687-3842

99	Kaygı oğlu Süleyman	50	4005	50					7		8	6	3	75	1	40		7		24	120	25	12.5	5	12.5	6	30						1	1	40	4335	**4335**
100	Kaygı oğlu Mustafa	40	2790	40								4						8	4	11	55	9	22.5	2	5	3	15									2888	**2888**
101	Baba oğlu Satılmış	35	1134	35								3	1	25				1		15	75	8	20	9	22.5	7	17.5					1	1			1294	**1294**
102	Baba oğlu	30	1557	30					3		2	4						3		15	75	7	17.5	5	12.5	6	30									1687	**1692**
103	Balata oğlu Satılmış																																					
104	Mevlüd oğlu Beyazıt	20	972	20					2			4	1	25				2		1	5	2	5			1	5									1012	**1012**
105	Topal oğlu Ali	20	1242									2						1																		1242	**1242**
106	Topal oğlu Ahmet			20																																475	**475**
107	Arslan oğlu Veli	8	108	8								2																								108	**108**

108	Türab oğlu Halil	15	2232	15					2			3						1		2	10					2	10									2252	**2252**
109	Çolak oğlu Hüseyin	80	3114	80								8	4	100				2	2	22	110	24	60	33	82.5	39	195							1	40	3702	**3702**
110	Sarı Veli oğlu Veli	30	898	30					1			4	1	25																				1		923	**923**
111	Çolak oğlu Ali																																				
112	Köse Mehmed oğlu Fakı	80	4716	80								5						2	4	15	75	13	32.5	4	10	4	20					1	1	1	40	4894	**4894**
113	Danka oğlu Himmet	25	1134	25								3	2	50					2	14	70	1	2.5	2	5	2	10						1	1	40	1312	**1312**
114	Danka oğlu Himmet																																				
115	Bayezit oğlu Musa	20	1584	20								2	1	25				1	3																	1609	**1609**
116	Arabacı oğlu Cafer	20	1701	20								5						2																		1701	**1701**

117	? Veli	10	495	10								2						1		8	40	5	12.5													548	**548**
118	Yatan oğlu Mehmet	4	162																																	342	**342**
119	Balata oğlu İsmail	30	2691	30						2		5						3	2	8	40	3	7.5	5	12.5	3	15									2766	**2766**
120	Bozoklu oğlu Veli	20	1611	20								1							2	8	40	3	7.5			4	20									1679	**1679**
121	Mıcır oğlu	35	2214	35																																2214	**2214**
122	Mıcır oğlu Mehmet			15								2																								250	**250**
123	Bozoklu oğlu Mehmet	35	3879	35							1	5	3	75				2		10	50	3	7.5	1	2.5	5	25							1	40	4079	**4079**
124	İmam oğlu Mustafa	20	1242	20								4						1	2	18	90	3	7.5			5	25						1			1363	1365
125	İmam oğlu İbrahim	35	2367	35								5	1	25	1	40		2	5	12	60	7	17.5	3	7.5	3	15									2534	**2532**

126	Kara Musa oğlu Hasan	30	2682	30						1		4	1	25				3	4	11	55	8	20			3	15						1			2797	**2797**
127	Çil Hasan oğlu Ali	40	2268	40																																	**2268**
128	Arzuhan oğlu Satılmış	40	2475	40								3	2	50					3	8	40	7	17.5	5	12.5	8	40					1	1			2645	**2635**
129	Ali Beşe oğlu Halil	20	1566	20					1			4	1	25				1																		1591	**1591**
130	Göceci oğlu Süleyman	20	1647	20																																	**1647**
131	Mahmud Çelebi oğlu Kamber	20	1323	20								1							2																	1323	**1323**
132	Pehlivan oğlu Hamza	20	1620	20								1	1	25					1															1	40	1685	**1685**
133	Sarı Hasan oğlu Murad	30	1953	30					2	1	3	4	1	25	1	40			1	20	100	9	22.5			3	15						1	1	40	2196	**2196**
134	Kara Bayram oğlu Himmet	32	1377	32								5								6	30	7	17.5													1425	**1425**

135	Kara Bayram oğlu İsmail	15	783	15								2						1	1																	783	**783**
136	Şaban oğlu Ali	30	3132	30								3						3	2	8	40	3											1	40	3212	**3212**
137	Hüseyin	10	297	10								2								4	20	3	7.5	3	7.5	2	10								342	**342**
138	Salih	20	1638	20							2	2						3	1																1638	**1638**
139	Mevlüd oğlu Satılmış	30	1440	30													2	1		7	35	6	15			2	10								1500	**1500**
140	Türk oğlu Halil	20	648	20								2	1	25					1																	**673**
141	Mehmet																																				
142	Bayram koca oğlu Hasan	35	1944	35							5	5						3		20	100	9	22.5	5	12.5	5	25						1		2104	**2104**
143	Avfatlı oğlu Hasan	15	648	15								2						2	1																648	**648**

 e-ISSN: 2687-3842

144	Sarıca oğlu İbrahim	15	1017	15								3								8	40	6	15			1	5									1077	**1077**
145	Amca oğlu Abdullah	25	2853	75							2	7	1	25				6	4	80	400	76	190	32	80	7	17.5							1	40	3606	**3606**
146	Perişan oğlu Yusuf	50	100																	5	25	4	10	2	5	5	25	7	17.5							215	**215**
147	Ponçaklı oğlu Hasan	20	1350	20																																	**1350**
148	Hüdaverdi oğlu Mustafa	40	1818	40								5						1	1	16	80	7	17.5	11	27.5	24	120						1			2063	**2063**
149	Kolu kısa oğlu Hasan	10	405	10								1						1																		405	**405**
150	Kara Bayram oğlu Halil	20	602	20								2	1	25				1	2																	627	**627**
151	Kara Elyasa oğlu İlyas	25	2412	25							2	4	1	25						6	30	5	12.5	5	12.5	1	5									2497	**2497**
152	Bektaş oğlu Muhammet	30	2511	30								4	3	75					2	7	35	2	5	1	2.5	3	15									2644	**2644**

153	Veli cin oğlu Ali	15	1099	15					2			2	2	50																						1149	**1149**
154	Göceci oğlu Musa	20	1647	20								3	1	25					1																	1672	**1672**
155	Yakub oğlu Halil	27	2097	28								4	1	25				1	4	5	30	2	5	2	5	5	25							1	40	2222	**2227**
156	Elyasa oğlu Hüseyin	20	1017	20							2	2						8		18	90	8	20			4	20									1147	**1147**
157	Avfatlı oğlu Mehmet	12	270	12								2						1																		270	**270**
158	Hüdaverdi oğlu Mehmet	40	1026	40								4	1	25				1	3	6	30	1	2.5	1	2.5	2	10									1096	**1096**
159	Hüdaverdi oğlu İdris	30	2628	30																																	**2628**
160	Naki Rıza oğlu Mehmet	20	594	20								2	2	50					2	2	10	1	2.5			3	15									672	**672**
161	Naki Rıza oğlu Hasan	20	1242	20								3						1		11	55	2	5	1	2.5	2	10									1315	**1315**

162	Naki Rıza oğlu Maksud	25	675	25							1	4						2																			675	**675**
163	Mıcır oğlu Ali	10	486	10								2							2																		486	**486**
164	Elyasa Çelebi oğlu Hasan	30	1188	30								3						2	1														1	40	1228	**1228**
165	Bayram koca oğlu	16	351										1	25					1																376	**376**
166	Kır Musa oğlu Hasan	30	1179	30								3	1					3	3	10	50	8	20	2	5							3			1254	**1254**
167	Abdi	75	4302	75							3	8	2	50	1	40		6	5	15	75	18	45	2	5	2	10								4567	**4527**
168	Abdal oğlu Süleyman	15	648	15								2							1																648	**648**
169	İmam oğlu Murad	50	2997	50							2	6	1	25				3	2														2	80	3102	**3102**
170	Keke oğlu Mehmet	20	1404	20								1	2	50				3	2																1454	**1454**

 e-ISSN: 2687-3842

171	Bayram koca oğlu Satılmış	20	1620	20					1			4						1		4	15				7	17.5									1653	**1653**
172	Kamber beşe oğlu Hasan	30	1458	30								4	1	25				1															2	80	1563	**1563**
173	Kavak oğlu Satılmış	15	972	15								3						2	1	2	10	1	2.5												985	**985**
174	Cafer beşe oğlu Hüseyin	30	2106	30																															2106	**2106**
175	Hıdır Çelebi oğlu Hasan	40	1323	30					2			5	2	50				2	3	4	20	1	2.5	1	2.5	2	5						2	80	1483	**1483**
176	Hıdır Çelebi oğlu Halil	80	3186	80							5	8	4	100				12	4	17	85	12	30	15	37.5	10	50					1		3	120	3609	**3609**
177	Kamber beşe oğlu İsmail	20	1854	20								4	1	25				1		2	10	8	20	1	2.5	1	5								2994	**2997**
178	Mahmut oğlu Satılmış	20	1512	20					3			2	4	100					7			27	67.5												1680	**1680**
175/	Küçük Hasan oğlu Halil	30	2799	30							1	4	1	25				1	3														1	40	2864	**2864**

179																																					
176/180	Mevlüd oğlu Halil	15	1026	15								3	1	25					2																	1051	**1051**
177/181	İbrahim Çelebi oğlu Ali Çelebi	40	594	40					2			4	2	50				2	2																	644	**644**
178/182	Mıcır oğlu Hasan	30	2727	30					2			4	1	25				1	2	8	40	2	5			4	20									2797	**2797**
179/183	Mıcır oğlu Mustafa	40	3618	40							1	4						3	2	16	80	3	7,5	7	17,5	4										3743	**3743**

 e-ISSN: 2687-3842

180/184	Elyas Çelebi oğlu Hüseyin Çelebi	20	720	20																																		**720**
181/185	Kamber beşe oğlu Hüseyin	20	1287	20								3	2	50				4	2																		1337	**1337**
182/186	Karakaş oğlu Mehmed	30	2655	30					2			5	2	50					1																		2705	**2705**
183/187	Kara Hasan oğlu Veli	15	1350	15								1	2	50				1	2	3	15	1	2,5	25	62,5	30	150					1				1630	**1630**
184/	Eskici oğlu Hasan	20	621	20								2	1	25				1																			646	**646**

188																																					
185/189	Kiseli oğlu Ahmet	10	459	10								2	1	25				1	1																	484	**484**
186/190	Yörük oğlu Musa																																			250	
187/191	Tatar oğlu Mehmet																																				
188/192	Türkmen oğlu Mehmet	15	1071	15																																1071	**1071**

189/193	Ali beşe oğlu Murat																																				
190/194	Emir Ali oğlu Hüseyin																																				
191/195	Kör Hüseyin oğlu Hüseyin	20	648	20							3	5						3	4																	648	**648**
192/196	Mahmut oğlu İbrahim	10	594	10								2						1	1																	594	**594**
193/	Türkmen oğlu Halil								3		9	3	3	75				3																		75	**75**

197																																					
194/198	Gök Hüseyin oğlu Hasan	25	2511	25					3			4	2	50				1	1	11	55			4		5	25								2	80	2721	**2721**
195/199	Dilbey oğlu? Şaban	30	1665	30					2			4						2	1																		1665	**1665**
196/200	Şimin İlyas Damadı Mehmed	20	702									2						1																			702	**702**
197/201	Durmuş oğlu Musa	20	459									2						1	1																		459	**459**

198/202	Sarı Veli oğlu İbrahim	25	648	25								3	2	50				2	2	4	20	2	5													723	**723**
199/203	Kara İsmailoğlu Mehmet																																				
200/204	Akça oğlu Hüseyin																																			250	**250**
201/205	Kocadallı oğlu Mehmet																																				
202/	Kavak oğlu Süleyman		395									2						1				1	2,5			5	25									428	**428**

206																																					
203/207	Safer oğlu Hasan	15	594	15																																594	**594**
204/208	Konak oğlu Hüseyin																																			250	**250**
205/209	Safer oğul Himmet																																			200	**200**
206/210	Haydar Çelebi oğlu Ali	10	200																																	300	**300**

207/211	Emir Hüseyin oğlu Yusuf			10																																150	**150**
208/212	Abdal oğlu Ahmet																																			150	**150**
209/213	Karadede oğlu Halil																																				
210/214	Büyük Ali oğlu Ali		891									1																								891	**891**
211/	Bayram Koca oğlu Ali																																				

 e-ISSN: 2687-3842

215																																						
212/216	Zahide oğlu İbrahim																																					
213/217	Musa																																				500	**500**
214/218	Maksud oğlu Ahmet	15	270	15								2								10	50					3	15										735	**735**
215/219	Kaygı oğlu Ahmet	30	1818	30					1		2	2			1	40	2	2	1	14	70	3	7,5	2	5												1946	**1946**
	Toplam	**4976**	**3E+0**	**4928**	**200**	**240**	**150**	**900**	**90**	**12**	**80**	**506**	**146**	**2625**	**8**	**320**	**7**	**243**	**193**	**960**	**4800**	**558**	**1328**	**303**	**747,5**	**366**	**1758**	**7**	**17,5**	**1**	**2,5**	**8**	**20**	**34**	**1360**	**3E+0**	**3E+0**	**1946**

 e-ISSN: 2687-3842

Ek:2 - Arapviran Köyüne Ait Temettuât Defterinin İlk Sayfası

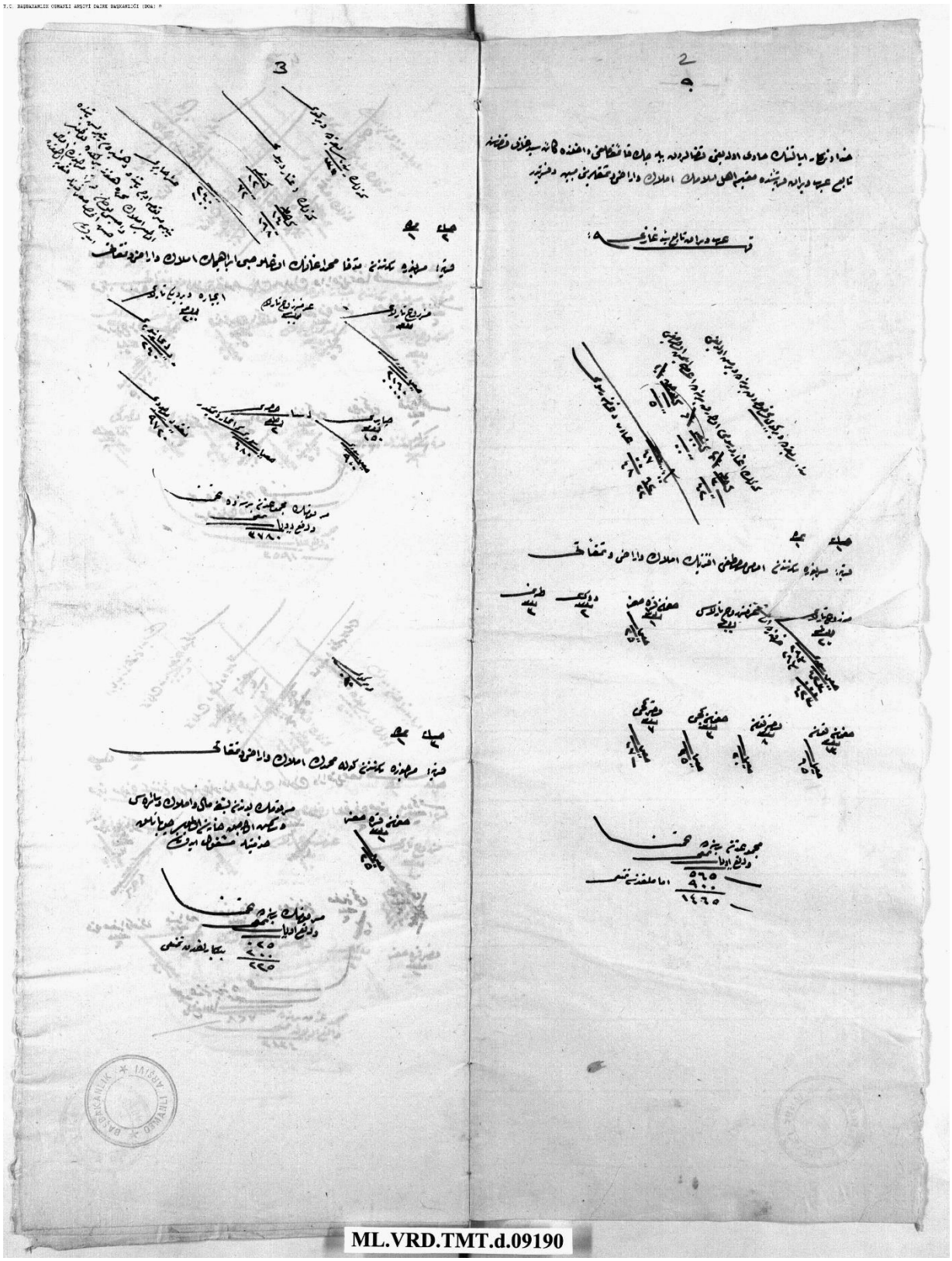

Ek :3- Arapviran Köyüne Ait Temettuât Defterinin İlk Sayfası BasitTranskripsiyonu

Hüdavendigar Eyaletine havi olduğu kazalardan Bilecik Kaymakamlığı dahilinde kâin Seyitgazi kazasına tâbi`[85] Arapviran karyesinde mukîm[86] ehl-i İslâmın emlak ve arazi ve temettuâlarını mübbeyyin defterdir

Karye-i Arapviran tâbi` Seyitgazi

Hane 1, Numara 1

Karye-i mezbure sekenesinden İmam Mustafa Efendi'nin emlak ve arazi ve temettuâtı

Sene-i sâbıkada virgü-yi mahsûsadan bir senede vermiş olduğu kuruş

Kezalik âşar rüsumu olarak bir senede ita itmiş olacağı

Hınta kile 3,5; kuruş 42 (Öşür,1/12)

Şair, miktar belirtilmemiş (Öşür 1/6)

Burçak kile 0,5 kuruş 5 (Öşür 1/10)

Âdet-i ağnâm rusumu 62 para

Toplam 48 kuruş 22 para

Mezru tarla dönüm 20, Hâsılâtı senevîsi 1260 senesi 423 kuruş 1261 senesi 0 kuruş toplam 423 kuruş (harîkzede)

Gayrimezru tarla dönüm 00

Sağman kara sığır, res 1 Hâsılâtı 25 kuruş

Düğe res 2

Dana res 3

Sağman koyun res 13, hâsılâtı 65 kuruş

Kısır koyun res 8, hâsılâtı 20 kuruş

Sağman Keçi res 3, hâsılâtı 35 kuruş

Kısır Keçi res 7, hâsılâtı 17,5 kuruş

Mecmu'undan bir senede tahminen vaki` olan temettü`ü

565 kuruş İmamlıktan temettü` 900 kuruş, Toplam 1465,5 kuruş

[85] Birinin arkası sıra giden, s. 370.
[86] Mukîm oturan ikamet eden. Şemsettin sami, çağdaş sözlük s.1395.

Hâne 2, Numara 1

Karye-i mezbure sekenesinden Müteveffa Mehmet ağanın oğlu sabi İbrahim'in emlâk ve arazi ve temettuâtı

Kezalik seneyi sabıkada virgüsü 130 kuruş

Kezalik âşar rüsumu

Hınta kile 14 Kuruş 168

Şair kile 12 Kuruş 72

Toplam 240 kuruş

Çayır âşarı 100 kuruş

Yetim-i merkumun üç yaşında ve hemşiresi yetim beş yaşında olub emlâk _ı muharrere birlikte bulunub vasîsi bulunan karye-i mezbûrun imamı Hasan Efendi ma'rifetiyle tesviye olunmakta idüğü

Mezrû' tarla dönüm kuruş 2160

Gayri mezru tarla dönüm

İcara verdiği tarla dönüm 200 senevîsi 240 kuruş

Çayır dönüm 150 hâsılâtı senevîsi 900 kuruş

Asiyab Hissesi kıta 2 hâsılâtı senevîsi 480 kuruş nükud mevcudu 9720 kuruş

Merkumun mecmu`ndan bir senede tahminen vakı` olan temettü` 3780 kuruş

Hane 3, Numara 1

Karye-i mezbure sekenesinden köle Mehmed'in emlâk ve arazi ve temettü

Virgüsü,10 kuruş

Sağman kara sığır res 1, hâsılâtı senevîsi 25 kuruş

Merkumun bundan başka mal emlâk vesairesi ve sakin olacak hanesi olmayıb çobanlık hizmetiyle meşgul idüğü

Merkumun bir senede tahminen ve vaki' olduğu temettü 25 kuruş bikarlıktan temettü`200 kuruş, toplam 225 kuruş.